ММУНИСТ БҮХЭН
РЮУСАЛГАТАЙ

ЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ
УКАЗ

Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 140 (16663) | 1984 оной июниин 19, вторник | Сэн 3 мүнгэн.

ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБ ДҮҮРГЭГДЭЭ

Улаан-Үдын авиационно заводой хүдэлмэришэдэй абаһан социалис уялгануud хүшэршье, хүндэшье haa, дүүргэмээр. Тэдэнэр ойн баярай үдэр болотор түсэбhөө гадуур хэдэн мянган түхэригэй продукци худалдахаар хараалаанхай. Мүн заводой барилгашад июлиин 7 болотор 110 квартиратай байрын гэрые hайн шанартайгаар барижа, ашаглалгада тушааха юм.

Имэ орёо даабаринуудые болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө заводой бүхы цехүүд үйлэдбэриин нөөсэнүүдые гүйсэд хэрэглэнэ, технологическа түрүү бригадануудай түрүү дүй дүршэлэй үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэхэ. Дэнь ажалай бүтээсэ эрид дээшэлхэ зэргэтэй.

Эндэхи бэлэдхэлгын, экспедициин цехүүд болон шэнэ техникын, инструментальна таhагууд 325 жэлэй ойн хүндэлэлэй ажалай вахтада жагсаад, социалис мүрысөөнэй манлайда дабшанад.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбтэ даабарние болзорhоонь урид дүүргэхэ гэhэн үүсхэл гаргаhан токарь В. Е. Анпилогов табан жэлэй түсэб болон уялгануудаа 1983 оной ноябрь hарада дүүргэhэн юм. Энэ дүршэл шадабаритай болоhон хүдэлмэришэн 1986 оной даабарита түсэбые бэелүүлээ.

А. БЕЛОУСОВА.

Анаагай совхозой Анаагай hүн haалиин фермын коллектив үдэр бүхэндэ үндэр бүтээсэтэйгээр ажаллажа, hүн haажа гүрэндэ тушааха түсэб уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. Зунай бэлшээриин үедэ hүрэг малаа hайнаар адуулжа, элбэг схээр hүн haахын түлөө эндэхи haалишад, үхэршэд хамаг хүсэ шадалаа элсүүлэн ажаллана. Зунай haрануудай туршада үнеэн бүриhөө дундa зэргээр 1050 килограммhaa бага бэшэ hүн haаха уялга абанхай. Тиихэдэ Хориин фермын түрүү haалишад О-Х. Жигжитова, Н. Белалова, Л. Дондокова гэгшэд үнеэн бүхэнhөө 1100 килограмм hүн абахаар хараалланхай.

—Манай коллективтэ дүрбэн үндэhэ яhатанай түлөөлэгшэд хүдэлдэг. Эдэнэрнай хэд бэ гэбэл, буряадууд haалишад О-Х. Жигжитова, Н. Дондокова, механизатор украин А. С. Абраменко, татар басаган Н. Белалова, ород басаган Т. Васюкова болон бусад,—гэжэ фермые даагша Б. Ш. Алсаева хөөрэнэ.

hААЛИШАД МАГТААЛТАЙ

Май hарада Анаагай фермын haалишад габшагай шангаар ажаллажа, районой бусад фермэнүүдэй дундаhaa шалгаржа, КПСС-эй райкомой, арадай депутадуудай районно Соведэй, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райкомой болон ВЛКСМ-эй райкомой шиидхэбэреэр «Шэнэ Үдэ» газетын Хүндэлэлэй самбарта гаргагдаhан, Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаhан байна.

Зунайнгаа байрада нүүжэ ошоод ажаллажа байhан haалишадые, үхэршэдые соёлой, худалдаа наймаанай талаар хараалагдаhан түсэбөөр хангана. Эндэ лекторнүүд болон политинформаторнууд саг үргэлжэ ерэжэ, hонирхолтой хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэнэ.

Фермын haалишад хэлэhэн үгэдөө хүрэхын түлөө эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлмэрилжэ, зунай haрануудай туршада бага гаргашатайгаар hүн схээр haахын түлөө тэмсэжэ байна.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

МИЛЛИОНООР ҮЛҮҮЛБЭ

Тоннельнэ 16-дахи отрядай хүдэлмэришэд Тында—Беркакит гэhэн участогта 2 километр ута тоннель барижа, болзорhоонь урид ашаглалгада тушаагаад, Байгалай хойто эрьедэ дүрбэн тоннель барижа эхилээ бэлэй. Табан километр ута дүрбэн тоннель малтаха хүдэлмэреэ болзорhоонь жэлээр урид дүүргээд, мүнөө ханануудыень бетоноор бүхэлжэ байна. Энэ коллектив түрүү онол арга үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ, ажалай бүтээсые эридээр дээшэлүүлнэ, барилгын үнэ сэнгые доошолуулна. Ажалай түрүүшүүлэй дүй дүршэлые олоной дунда нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ тон ехэ анхарал эндэ хандуулагдана. Энээнэй ашаар лэ тоннель бариха хүдэлмэри амжалтатайгаар бэелүүлэгдэнэ.

—Манай хүдэлмэришэд БАМ-ай түбэй участогта Золотинкын, Баруун участогта, Байгалай эрьеын тоннельнүүдые барижа, баян дүршэлтэй болобо. Даажа абаhан ажал хэрэгтээ тон харюусалгатайгаар хандажа, муу бэшэ үрэ дүн туйлана.

—Бидэ Байгалай эрьеын тоннельнүүдые малтаха даабаря жэлээр урид дүүргээ hэмди. БАМ-ай hүүлшын Кодарай тоннель барилсаха этигэл найдалда хүртөөд, эрхимэй эрхим хүдэлмэришэдөө энэ шухала участогта эльгээгээд байнабди. Байгша оной гурбан hарын туршада 320 метр тоннель бетоноор бүхэлжэ, даабарла холо үлүүлээбди,—гэжэ тоннельнэ 16-дахи отрядай партийна организациин секретарь В. Я. Калганов хэлэнэ.

Тус отрядай үнинэй, бэрхэ хүдэлмэришэд А. Воронин, В. Гудков, В. Поплавский гэгшэд Кодарай тоннелиин барилгада хабаадалсана. В. Поплавскиин хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив байгша оной май hара соо 110 метр тоннелиин хана бетоноор бүхэлжэ, «БАМтоннельстрой» управлениин коллектив дотор түрүү hуури эзэлжэ, мянган түхэригэй шанда хүртөө.

—Кодарай тоннелиин барилгые августын 1-дэ дүүргэжэ, ашаанай поездые ябуулха гэhэн зорилготойгоор проходчигууд ажаллана. Энэ барилгые болзорhоонь урид дүүргэхэ хэрэгтэ манай 16-дахи отрядай хүдэлмэришэд хубитала оруулалсана. Отрядаймнай бэшэшье олон гэшүүд эдэбхи үүсхэл гарган, эршэтэй шангаар ажаллана. Олоной оролдоhоной ашаар лэ табан hарын даабариhaa гадуур миллион түхэригэй барилга хээд байна. Байгалай эрьеын, Кодарай тоннельнүүдые барилгые болзорhоонь урид дүүргэхын тула тус коллектив яhала оролдоно.

К. ЖАМЬЯНОВ.

Хэжэнгын районой Ушхайтын совхозой механизатор Цыденбал Дамбаев эдир залуу наhанhaa таряан ажалда хүдэлдэг юм. Байгша оной хабар тэрэ 22-дохи тариалгаа үнгэргэбэ гээшэ. 13 жэлэй саана партиин зэргэдэ ороо hэн. Мүнөө тракторно таряан ажалай бригадын партгрупорг болонхой. Группын бүридэлдэ 4 коммунист ородог юм. Тиихэдэ Ц-Б. Дамбаев бригадынгаа полевой станай Улаан булангай соведэй гэшүүнэй уялга дүүргэн, механизаторнуудай ажаллаха, амарха эрхэ байдалые hайжаруулха талаар оролдолго гаргадаг байна.

Хамтын подрядай гуримаар хоёрдохи жэлээ хүдэлжэ байhан совхозой механизаторнууд байгша ондо 25 мянган центнер ороohо сохижо, гектар бүхэнhөө 10 центнер абаха уялгатай юм. Тиихын тула Цыденбал Дамбаев нүхэдтэеэ хамта жэгдээр ургажа гараhан таряагаа агротехникын ёhoop харууhалжа, Россиин гүрэнтэй Буряад ороной нэгэдэhэнэй ойн баярые угтуулан, ажалайнгаа эмхидхэлые улам hайжаруулха гэжэ оролдоно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ц-Б. Дамбаев.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадые hунгалта тухай МЭДЭЭСЭЛ

1984 оной июниин 17-до Мухар-Шэбэрэй районой Түгнын hунгуулиин 128-дахи округhoo Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадые hунгалта болобо.

Түгнын hунгуулиин округhoo Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадаар КПСС-эй обкомой хоёрдохи секретарь **Албашеев Константин Андаевич** hунгагдаба.

МОСКВА ЕРЭБЭ

Национальна сүлөөрэлгын Сандинис фронтын национальна хүтэлбэриин гэшүүн, Национальна hэргээлгын правительствын Хүтэлбэрилхы соведэй координатор Д. Ортега түрүүтэй Никарагуагай делегаци албанай хэрэгээр июниин 17-до Москва ерэбэ.

Аэродром дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Б. Н. Пономарев, бусад тусхай тушаалтад делегацие уттаhан байна.

(ТАСС).

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

РСФСР-эй ХҮДӨӨ АЖАХЫН ТҮРҮҮШҮҮЛЫЕ СССР-эй ОРДЕН, МЕДАЛЬНУУДААР ШАГНАХА ТУХАЙ

1983 ондо ороohо таряа, хартаабха болон газар ажалай бусад продуктнуудые үйлэдбэрилгые, гүрэндэ худалдалгые дээшэлүүлхэ талаар түсэбүүд болон социалис уялгануудаа дүүргэхэдээ, үндэр дүнгүүдые туйлаhанайнь, ажалай габьяа харуулhанайнь түлөө **шагнаха:**

БУРЯАДАЙ АССР-hээ

АЖАЛАЙ УЛААН ТУГАЙ ОРДЕНООР

Митрофанов Тимофей Фирсановичые — Мухар-Шэбэрэй районой «Искра» колхозой механизатор.

Сидоров Михаил Васильевичые— Бэшүүрэй районой Охин-Булагай совхозой механизатор.

Тугарин Михаил Степановичые — Кабанскын районой «Оймурский» совхозой луговод.

Халиулин Фаузят Гафьятовичые— Зэдын районой «60 лет Октября» колхозой механизатор.

АРАДУУДАЙ ХАНИ БАРИСААНАЙ ОРДЕНООР

Бадмацыренов Хандажап Надмитовичые—Хориин районой Хүрбын совхозой бригадир.

Савинский Геннадий Артемьевичые— Сэлэнгын районой Кировэй нэрэмжэтэ совхозой звеное даагша.

«ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ТЭМДЭГ» ОРДЕНООР

Бахаев Поликарп Васильевичые — КПСС-эй Хориин райкомой нэгэдэхи секретарь.

Леонов Федор Васильевичые — Загарайн районой «Гигант» колхозой звеное даагша.

Монхоев Сергей Молгоевичые — Улаан-Үдын районой Оронгын совхозой ахамад агроном.

Резников Павел Афанасьевичые — Баргажанай районой Шитханай совхозой звеное даагша.

Харитонов Валерий Васильевичые — Яруунын районой «Юбилейный» совхозой комбайнер.

АЖАЛАЙ АЛДАР СОЛЫН II ШАТЫН ОРДЕНООР

Редикальцев Петр Ивановичые— Улаан-Үдын районой «Дружба» колхозой тракторист.

АЖАЛАЙ АЛДАР СОЛЫН III ШАТЫН ОРДЕНООР

Борбонов Альберт Жигжитовичые — Хурамхаанай районой Дэрээнэй совхозой луговод.

Даргуев Виктор Сырендоржиевичые — Түнхэнэй районой Саланай совхозой механизатор.

Екимов Михаил Ивановичые — Мухар-Шэбэрэй районой «Коммунизм» колхозой механизатор.

Игумнов Иван Викторовичые — Ивалгын туршалгаүйлэдбэриин ажахын механизатор, Улаан-Үдын район.

Истомин Георгий Павловичые — Прибайкалиин районой «Зырянский» совхозой автомобилиин жолоошон.

Родионов Иван Борисовичые — Хэжэнгын районой Чисаанын совхозой механизатор.

«АЖАЛАЙ ГАБЬЯАГАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР

Бальчунас Амина Хасановнае — Хурамхаанай районой Гааргын совхозой ахамад агроном.

Банзаракцаев Сергей Аюровичые — Захааминай районой Хамниин совхозой механизатор.

Бурцев Павел Романовичые — Бэшүүрэй районой Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой механизатор.

Быков Анатолий Яковлевичые — Кабанскын районой «Шергинский» совхозой механизатор.

Веревкин Александр Петровичые — Хяагтын районой «Родина» колхозой звеное даагша.

Кучумов Иван Павловичые — Хориин районой Дээдэ-Тайлсын совхозой луговод.

Хайрулин Анвар Насыртыновичые Мухар-Шэбэрэй районой «Родина» колхозой механизатор.

Ямалеев Иннокентий Рамазановичые — Баргажанай районой Уланай колхозой звеное даагша.

«АЖАЛДАА ШАЛГАРhАНАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР

Беликов Василий Алексеевичые — Хориин районой «Георгиевский» совхозой механизатор.

Ганжуров Виктор Раднаевичые— Сэлэнгын районой «Эрдэм» совхозой механизатор.

Григорьев Иван Георгиевичые — Зэдын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой механизатор.

Дамбаев Бато-Далай Дамбаевичые — Бэшүүрэй районой Бэшүүрэй совхозой механизатор.

Доржиев Мэлс Будаевичые — Захааминай районой Енгорбойн совхозой звеное даагша.

Колмаков Александр Макаровичые — Прибайкалиин районой «Прибайкалец» совхозой механизатор.

Соболев Михаил Митрофановичые — Загарайн районой Онохойн совхозой механизатор.

Топхоев Александр Шултуновичые — Түнхэнэй районой Харбяангуудай совхозой механизатор.

Трифонов Петр Васильевичые — Улаан-Үдын районой «Искра» колхозой звеное даагша.

Тулбуров Жигмыт Тунжиновичые — Хяагтын районой «Пограничный» совхозой механизатор.

Цыдыпов Цырендоржо Цыбденовичые —Хэжэнгын районой «50 лет Октября» совхозой механизатор.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. ЧЕРНЕНКО.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль.
1984 оной июниин 6.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй УКАЗ

МУХАР-ШЭБЭРЭЙ РАЙОНОЙ «ПУТЬ ЛЕНИНА» КОЛХОЗЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Хүдөө ажахын үйлэдбэрине, экономико болон соёл культурые хүгжөөхэ талаар туйлаhан амжалтануудайнь түлөө, байгуулагдаhaap 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, **Мухар-Шэбэрэй районой «Путь Ленина» колхозые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1984 оной июниин 13.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй УКАЗ

МУХАР-ШЭБЭРЭЙ РАЙОНОЙ «ЗАГАНСКИЙ» КОЛХОЗЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Хүдөө ажахын үйлэдбэрине, экономико болон соёл культурые хүгжөөхэ талаар туйлаhан амжалтануудайнь түлөө, байгуулагдаhaap 50 жэлэйнь ойтой дашарамдуулан, **Мухар-Шэбэрэй районой «Заганский» колхозые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1984 оной июниин 13.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй УКАЗ

МУХАР-ШЭБЭРЭЙ РАЙОНОЙ «ЭРДЭМ» СОВХОЗЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Хүдөө ажахын үйлэдбэрине, экономико болон соёл культурые хүгжөөхэ талаар туйлаhан амжалтануудайнь түлөө, байгуулагдаhaap 50 жэлэйнь ойтой дашарамдуулан, **Мухар-Шэбэрэй районой «Эрдэм» совхозые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1984 оной июниин 13.

ШАГНАЛ

Хүдөө ажахын талаар габьяатай байhанайнь түлөө «Эрдэм» совхозой овощ ургуулагша Кондрат Михайлович **Варфоломеевтэ Буряадай АССР-эй габьяата овощ ургуулагша,** «Путь Ленина» колхозой механизатор Степан Петрович **Черныхтэ,** «Заганский» колхозой тракторна бригадын бригадир Иннокентий Петрович **Филипповтэ,** «Заганский» колхозой автомобилиин жолоошон Павел Михеевич **Ивановто,** «Эрдэм» совхозой машинист Агей Васильевич **Митрофановта Буряадай АССР-эй хүдөө ажахын габьяата механизатор,** «Заганский» колхозой haалишан Екатерина Сазоновна **Алексеевада,** «Заганский» колхозой хонишон Архип Иванович **Алексеевтэ,** «Эрдэм» совхозой haалишан Полина Калистратовна **Масиковада Буряадай АССР-эй габьяата малшан** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэнүүд олгогдобо.

* * *

Хүдөө ажахын үйлэдбэрие хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ хубитаяа оруулhанайнь түлөө Мухар-Шэбэрэй районой «Эрдэм» совхозой байгуулагдаhaap 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, **hүнэй** фермые даагша Дондок Очирович **Батуевые,** автомобилиин жолоошон Ермолай Даниловйч **Варфоломеевые,** хонишон Савелий Иванович **Петровые,** механизатор Дашидондок Раднаевич **Раднаевые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

* * *

Хүдөө ажахын үйлэдбэрие хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ **хубитаяа оруулhанайнь түлөө** Мухар-Шэбэрэй районой «Заганский» колхозой байгуулагдаhaap 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, haалишан Пелагея Исаевна **Алексеевае,** токарь Еремей Иванович **Ивановые,** мал адуулагша Николай Калинович **Матвеевые,** моторист Егор Афанасьевич **Симоновые,** машинно-тракторна мастерскойе даагша Лазарь Семёнович **Филипповые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

* * *

Хүдөө ажахын үйлэдбэрие хүгжөөхэ талаар ехэ хубитаяа оруулhанайнь түлөө Мухар-Шэбэрэй районой «Путь Ленина» колхозой байгуулагдаhaap 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан колхозой ветеран Георгий Иннокентьевич **Ивановые,** автогаражые даагша Павел Ефимович **Кобылкинине** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

ГАРАЙ АЖАЛЫЕ ХҮНГЭДХЭХЭ

Хүдэлжэ байгаа предприятинуудые техническэ талаар улам ехэ хэмжээгээр шэнэлхэ, һэльбэн заһаха, ашаг үрэ ехэтэй шэнэ техникээр тэдэнине хангаха, түрүү һайн технологи, ажал болон үйлэдбэрине эрдэм ухаанай ёһоор эмхидхэхэ аргануудые нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ КПСС-эй XXVI съезд дээрэ баталагдаһан «1982—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» дотор онсо анхарал хандуулагдаһан байна. Тэрээнһээ уламжалан, энэ табан жэлэй эхинһээ манай локомотив-вагон заһабарилгын заводто гараар хэгдэдэг хүндэ хүшэр ажалые оньһожоруулха хэрэгтэ горитой анхарал хандуулагдажа, энэ хүдэлмэри тусхай түсэбэй ёһоор эмхи гуримтайгаар ябуулагдадаг болонхой. Заводой техническэ албанууд һара, квартал бүхэндэ ажалай эрхэ байдал һайжаруулжа, тэрэнине хүнгэдхэхэ талаар хэмжээнүүдые бэелүүлдэг байна. Энэ хэмжээнүүдэй гол шэглэлынь — хүдэлмэриин зэбсэгүүдые нарижуулга, гараар хэгдэдэг ажалые гүйсэд оньһожоруулга болоно.

Үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ талаар жэл бүри зохёон табигдадаг түсэб дотор шэнэ техникэ, түрүү технологи нэбтэрүүлэн хэрэглэхэ, ажалаа эрдэм ухаанай аргаар эрхилхэ гэхэ мэтэ бүлэгүүд оруулагдадаг юм.

Гарай ажалые оньһожоруулан хүнгэдхэхэ хүдэлмэри тодорхой, комплексно гурим табилгаһаа эхитэй юм. Тэрэнэй гол шэглэлынь хүдэлмэриин нөөсэнүүдые хүтэлбэрилэн ашаглалга болоно. Энэ хэрэгтэ партийна, совет, ажахын, нийтын эмхинүүд бултадаа хабаадахаар уялгалагдаа. Хүдэлмэри бүхэн наринаар шэнжэлэгдэжэ, тусхай паспорттай болгогдоо. Мүнөө үедэ заводто 350 гаран хүдэлмэри өөр өөрын паспорттай болонхой. Харин арбан нэгэдэхи табан жэлэй түгэсэтэр үшөө 350 хүн хүндэ ажалһаа сүлөөлэгдэхөөр, үйлэдбэрине техническэ талаһаань һайжаруулха хэрэгтэ табин миллион түхэриг гаргашалагдахаар хараалагдана.

Гэхэтэй хамта техническэ зэбсэгжүүлгын хэмжээн ганса экономическа ашаг олзын мүнгэнэй тоогоор сагнагдахэ бэшэ, харин хэды хүнэй хүшэр ажалһаа сүлөөлэгдэһэн ушар мүн хараада абтаха зэргэтэй. Тиимэһээ энэ талаар тоо бүридхэлгэ, хиналта шангадхаха шухала.

Хүдэлмэришэ гарнуудай дуталдажа байһан мүнөө үедэ үйлэдбэри дээрэхи ажалай эрхэ байдал наринаар шэнжэлэгдэжэ, гараар хэгдэдэг хүдэлмэрине бага болгохо талаар тодорхой хэмжээнүүд хараалагдаха, бэелүүлэгдэхэ байна ха юм. Энэ талаар манай завод нилээд туйлалтатай. Тиигэжэ, жэшээнь, 1975 ондо оньһожоруулагдамал хүдэлмэриин хэмжээн 34 процент байһан һаа, үнгэрэгшэ жэлдэ энэ тоо 37 болоһон, харин арбан нэгэдэхи табан жэлэй һүүл болотор 41 болохоор хараалагдана.

Иигээд харахада, нилээд ехэ юумэн хэгдэһэн, хэгдэжэшье байна. Хүдэлмэринүүдэй тодорхой паспортнуудые табиһанай, тэдэнэй үндэһөөр тодорхой түсэб табиһанай ашаар бүхыдөө табан миллионһоо дээшэ түхэригэй экономическа ашаг олзотой таба мянга гаран хэмжээнүүд бэелүүлэгдэһэн байха юм. Ганса үнгэрэгшэ жэлдэ шэнэ техникэ нэбтэрүүлхэ талаар хорин долоон хэмжээн бэелүүлэгдэжэ, 180 мянган түхэригэй ашаг олзо оруулагдаа һэн. Тиигэжэ, жэшээнь, хуушан шэрэ будаг хобхолон һалгаха оньһожоруулагдамал арга хэрэглэгдэһэн байна. Урдань энэ хүдэлмэри пневматическа аргаар хэгдэдэг байһан. Тиихэдээ тооһо, шорой, шууяанһаа боложо, хүдэлмэриин бүтээсэ тулюур байгаа. Мүнөө энэ ажалые ганса оператор бүтээдэг болоо. Тиихэдээ, нэгэдэхеэр, ажал хүнгэлэгдэжэ, бүтээсэнь дээшэлһэн, хоёрдохёор, хүнүүд сүлөөлэгдэһэн байна бшуу.

Мүн тиихэдэ гидравлическа пресс хэрэглэлгэ, угаалгын хүсэтэ машинануудые тодхолго гэхэ мэтэ олон шэнэ оньһожоруулга бии. Якорна цехтэ хахад автомадууд хүдэлгэгдэнэ. Программна хүтэлбэритэй станогууд, автомат лининүүд олошоруулагдаа.

1984 ондо, мүн табан жэлэй һүүл болотор бэелүүлэгдэхээр үшөө олон хэмжээнүүд хараалагданхай. Эндэ илангаяа халуун цехүүдтэхи хүдэлмэрине оньһожоруулгада ехэ анхарал хандуулагдаха юм. Тиигэжэ зэд шудхалгын цехтэ нарин шудхалаагай участок һэльбэн шэнэлэгдэхэ, индукционно пеэшэн ашаглалгада оруулагдаха, шудхалгын конвейер дээрэ гараар хэгдэдэг хүндэ хүдэлмэри усадхагдаха байна. Мүн тиихэдэ складуудтахи ашаалалга, буулгалгын, ашаа зөөлгын хүдэлмэри оньһожоруулагдаха ушартай.

Тиигэжэ комплектациин таһагай складта нилээд оньһожоруулга хэгдэһэн, цемент хадагалха оньһожоруулагдамал склад, контейнернүүдые буулгаха талмай баригдаһан байна. Ахамад технологой таһагай дэргэдэ транспортно-технологическа бюро эмхидхэгдэнхэй. Складуудай ажалые эмхидхэхэ, ашаанай һаатаха ушар усадхаха талаар заводто тусхай штаб хүдэлнэ.

Арбан нэгэдэхи табан жэл соо гадаадаһаа асарагдаһан хоёрдохи склад хабсаргагдахаар, үшөө хоёр бэлэн болонхой складта оньһожоруулгын хүдэлмэри хэгдэхээр хараалагдана. Гадна түмэр харгын вагонуудһаа ашаа буулгаха талмай оньһожоруулагдаха, газокислородно цехтэхи эстакаданууд һэльбэн шэнэлэгдэхэ, ашаанай кранай харгы утадхагдаха, хара металлай склад үргэдхэгдэхэ юм.

Иимэ техническэ һэльбэн шэнэлэлгын хүдэлмэринүүд эмхидхэлэй ехэ хэмжээ ябуулгануудтай хамта ябуулагдаха байна. Стандартна ба стандартнабэшэ түхеэрэлгэнүүдые һэльбэлгые түргэдхэхын тула заһабарилгын тусхай хоёр бригада эмхидхэгдэнхэй. Тодхогдоод байһан шэнэ техникэдэ туршалга хэхын тула, инженернэ албанай өөрсэ түсэбөөр хүдэлдэг, мүн лэ тусхай бригада бии болгогдонхой. Эдэ бригаданууд булта бүхы заводой үйлэдбэридэ хэрэглэгдэхэ байна бшуу.

Гараар хэгдэдэг хүндэ ажалтай хүнүүдэй тоое усөөрүүлгэ имагтал үйлэдбэриин эмхидхэлые һайжаруулһанай, хүдэлмэришэдэй хэдэн мэргэжэл шудалһанай ашаар туйлагдаха гээшэ. Эдэ бүгэдэ үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ түсэбөөр хараалагданхаи.

Манай заводой бүхы үйлэдбэриин һэльбэн шэнэлэгдэжэ байһан ушарһаа коллективэймнай урда энэ табан жэлдэ асари ехэ зорилгонууд табигдана гээшэ. Электровозуудые, вагонуудые, тэргэнүүдые болон мөөрнүүдые заһабарилга конвейерэ лини дээрэ хэгдэдэг болохоор хараалагдана. Гансал электромашинна корпусто арбан табан иимэ лини тодхогдохо юм. Тиин энэ корпусто зуугаад автомат ба хахад автомат түхеэрэлгэнүүд хүдэлгэгдэдэг болохо байна бшуу. Тэдэнэй ашаар хүдэлмэришэн бүхэнэй ажалай бүтээсэ жэлэй 12 мянган түхэриг хүрэтэр гэхэ гү, али 80 процентээр ургаха зэргэтэй.

Энэ мэтэшэлэн арбан нэгэдэхи табан жэлдэ манай заводто гарай ажалые оньһожоруулха талаар ехэ юумэн хэгдэхэ байна. Тэрэнэй гол шэглэлынь үйлэдбэрине оньһожоруулга ба автоматизацилга болоно гээшэ.

А. САХИРОВ,
ЛВРЗ-гэй ажалые эрдэм ухаанай үндэһөөр эрхилэлгын таһагай мастер.

ҮНДЭР НАҺАТЫН ОМОГОРХОЛ

КОММУНИСТ ТУХАЙ хоорон

Тэрэ мүнөө 65-дахи жэлэйнгээ богоһо алхаашье һаа, урдынхидаал хүхюун зугаатай, хүдэр бэетэй зандаа ажалаа үргэлжэлүүлһээр. Арбаад жэлэй саада тээ «Первомайский» совхоздо ябахадаа, тэрээнтэй түрүүшынхиеэ танилсажа, малшанай бишыхан дулаан гэртэ халуун сайень уугаа бэлэйб. Тиихэдэ совхозой з а л у у мал харууһалагша Сергей Осипович Абрамов 170 толгой бурууну ү дые холын гүүртэдэ ондо оруулжа байһан юм.

— Бишни дайнай дүүрэһэнһээ хойшо мал ажалда хүдэлдэг хүм,— гэжэ тиихэдэ Сергей Осипович хөөрөө һэн. — Һаһанаймнай нүхэр Галина Ивановна баһал наһаараа гэхээр Вознесеновкын фермэдэ һаалишанаар хүдэлдэг юм. Пенсидэ гарахашье дүтэлөө даа. Харин минии амаралтада гараха саг үшөө үды байха. Ажалгүй байжа шадахагүйшүүлэй нэгэн байхаб.

«Нэгэ бага һайрхуушаг хүн гээшэ гү даа?»— гэжэ тиихэдэ һанагша бэлэйб. Харин гурбан жэлэй саада тээ Хөөрхэ Вознесеновкэ хоёр нютагуудай хоорондо оршодог Шанаагай сабшалан дээрэ Сергей Осиповичтой дахинаа уулзашабаб. Үнөөхи урданаймни танил пенсидэ гараашье һаа, совхозойнгоо сабшалан уһалагша болоод, тусхай звено эмхидхээд, өөрынгөө дааһан участок дээрэ ургуулһан үбһөө сабшажа байба.

— Амархаяа байнагүйб гээ һэмнайб,— гэжэ Сергей Осипович энеэбхилхэ юм.— 220 гектар уһалагдадаг сабшалан даажа эбанхайб. Мүнөө ургасаяа хуряажа байнабди.

Һаяхан Сергей Осиповичтой гурбадахяа уулзажа, нилээд удаан ажал хүдэлмэри, ажабайдал тухайнь хөөрэлдөө һэм. Одоол тиихэдэ тэрэ хүнэйнгөө намтар тухай бага сага мэдэхэ болооб. Һониншье, баяншье намтартай хүн гэжэ одоошье ойлгооб.

Сергей Осипович 1940 онһоо 1946 оной август һара хүрэтэр Совет Армида алба хээ. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадалсаа. 1943 оной март һарада Ленинградай фронтын 8-дахи армиин Политотделэй начальник комбриг Пановай гарһаа партийна билет абаһан юм. «Дайнда хабаадалсахадаа ямар шагналнуудта хүртөө гээшэбта?» гэжэ һурахадамни, тэрэ нилээдгүй удаан абяагүй һууһанайнгаа һүүлдэ, иигэжэ хэлэбэ:

— Орденой түлөө бэшэ, харин Эхэ оронойнгоо түлөө хархис дайсадтай тэмсээ гээшэ аабзаб даа. Манай эгээ ехэ шагнал — Илалта, эгээ үндэр нэрэ зэргэ—Солдат гэжэ тоолохо хэрэгтэй. Солдат-илагшын нэрэ минии ехын ехэ шагнал гэжэ тооложо ябагшаб.

Тон зүб, солдат-илагшын нэрэһээ ондоо ямар үндэр нэрэ байхаб! Омогорхохол еһоороо Сергей Осипович омогорхоно гээшэ.

— Мүнөөшни амаралтада гарааб гээд, һанаа амар газаа, гэртэхиеэ хараад һууха саг бэшэ гээшэ,— гэжэ үндэр наһата хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ.— Сагай байдал хатуу байна. Эб найрамдал бэхижүүлхэ хэрэгтэй. Коммунис партиин, совет арадай урда табиһан Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ хэрэгтэ хүн бүхэн хабаадаха зэргэтэй. Энэ манай, коммунистнуудай, нэн түрүүшын уялгануудай нэгэн болоно гэжэ тоологшоб. Тиимэһээл би ногооной үндэр ургаса ургуулжа, хамтынгаа мал ажалай саашанхи хүгжэлтэдэ өөрынгөө хубитые оруулха һанаатай оролдожо ябана гээшэб.

Сергей Осипович мүн лэ партиин гэшүүн Глеб Васильевич Ивановтой хамта 220 гектар уһалууриин сабшалан харууһалдаг юм. Тэрэнэй хажуугаар 60 гектар бэлшээриин добо газар баһа даажа абанхай. Мүнөө сабшалангаа хоёрдохёо уһалжа байна. Бэлшээриин добо газартань яһала уһан хүргэгдөө. Өөһэдынгөө даажа байһан сабшалангайнгаа ногоо луговодууд хуряажа абадаг һайн заншалтай. 15 хүнһөө бүридэһэн тусхай звено эмхидхээд, үнгэрэгшэ жэлдэ, жэшээнь, эндэһээ 3400 гаран центнер үбһэ абаһан юм. Тэдэн... жа абаһан үбһэ... Вознесеновкын һү... фермын үнеэдэй т... лодог. Энэ ферм... тив иланга... үндэр дүнгүүд... 2188 центнер һ... гэхэ гү, али түрү... хад жэлэй һү аба... һара хахадаар у... 13 центнерээр үлүү... гэжэ шадаа. Аж... үндэр туйлалта... Осиповичой хубит... хэдэ алдуу боло... шэ.

— Мүнөө жэлд... нёдондонойхиһоо ... ногоо ургуулжа, ... шадахабди,— гэжэ ... Осипович найдамта... дүүлнэ.— Иланга... дэ һайнаар хүдэл... доно гээшэбди. Юу... Россин гүрэндэ Бу... ной һайн дураара... 325 жэлэй ой гүйс... шэ. Манай совхоз... Хөөрхэ хоёр буря... сеновка Леоновка ... ёр оро... нютагууд... дэнхэй юм. Эбтэй ... бүлэ соо ажаһууд... дэг зомди. Манай ... рисаан — манай ... туйлалтануудай һ... лоно ха юм.

Сергей Осипови... гөө наһанай нүхэ... Ивановнатай хоё... дые, нэгэ хүбүү х... лээ. Ехэ басаган... совхозойнгоо отде... теринарна санитар... тя басаганиинь Ц... ластиин Первомай... ной һүнэй ферм... ридхэгшээр хүдэ... нид хүбүүниинь һ... дүүргэһэнэйнгээ һ... гэтэеэ сабшалан у... хүдэлөө һэн. Тэрэ ... миннгаа алба һа... гээд, түрэл совхоз... ерэнхэй. «Хүбүү... ажал үргэлжэлүүл... һоо ондоо тэ... жаргал бэдэрхэгү... Сергей Осипович ... гоор мэдүүлнэ.

Иимэл юрын ажи... най ветеран, парти... үндэр наһата С. ... мов Хэжэнгын ра... нсеновкэ нютаг... даг.

Л. ГО...

БАМ

ГЭЭГДЭГШЭДГҮЙГӨӨР ХҮДЭЛНЭ

Үйлэдбэридэ бии байгаа арга боломжонуудаа хүсэд һайнаар, шадамар бэрхээр хэрэглэжэ, гүрэнэй даабари болон уялгануудаа амжалтатайгаар бэелүүлхэ хэрэгтэ «БАМтоннельстрой» управлениин 2-дохи автобазын коллектив ехэ хүсэл оролдолго гаргадаг юм.

Эдэнэр Хойто-Муяын, Кодарай тоннельнүүдэй барилгада хэрэгтэй материал, зэр зэмсэг, оньһон түхеэрэлгэнүүдые саг болзортонь хүргэхэ гэжэ эрмэлзэнэ, урдаа табиһан зорилгоёо үнэн сэхэ ажалаар бодото дээрэнь бэелүүлжэ шаданашье.

Ажал хэрэгээ һайн мэдэдэг, дүршэл шадабаритай хүдэлмэришэд автобазын коллектив дотор олон лааб даа. Жэшээлхэдэ, бэрхэ жолоошон Н. С. Кириллов гээгдэгшэдгүйгөөр хүдэлхэ гэһэн үүсхэл гаргаа бэлэй. Жолоошод, слесарь болон токарьнууд ажал хэрэгтээ харюусалга ехэтэйгээр хандажа, эгээл һайн үрэ дүн туйлахын түлөө тэмсэнэ.

Автомашинануудые саг болзортонь, эрхим шанартайгаар заһабарилжа, миин байха сагыень хорооно. Энээнэй ашаар ехэ ашаан зөөгдэнэ, гүрэнэй даабари үлүүлэн дүүргэгдэнэ. Автобазын түрүү жолоошон Валерий Буткогой хүтэлбэрилдэг бригадын гэшүүд гээгдэгшэдгүйгөөр хүдэлхэ гэһэн мүрысөөндэ тон эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, автомашинануудаа хоёр, гурбан халаанай туршада ашаглажа, тоннельнүүдэй барилгада хэрэгтэй ашаа ехээр зөөжэ, бэшэндээ түрүү ажалай үльгэр жэшээ харуулна.

— Бидэ бүхы ажалаа бригадна подрядай гуримаар дүүргэнэбди. Россин гүрэндэ Буряад ороной ороһоор 325 жэлэй ойн хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсаад, автомашинануудаа гурбан халаанай туршада ашаглажа, шэнгэн түлишэ, запчастьнуудые арьбалдаг болообди. Шэнэ онол арга хэрэглэһэнэй ашаар үдэр, недели, һара бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэнэбди,— гэжэ бригадир В. Бутко хэлэнэ.

Тус автобазын түрүү жолоошод В. П. Моксуев, В. С. Щепец, В. И. Зотов болон бусад байгша оной октябрь һарын түсэбөөр ашаа зөөжэ байнхай.

— Бидэ 600 автомашинатайбди. Эдэ автомашинанууд бултадаа шахуу ашаглагдана. Жолоошодой хэбэ шадалаа гамнангүйгөөр ажаллаһан дээрэһээ тоннельнүүдэй барилгада хэрэгтэй ашаан ехээр зөөгдэжэ, даабари болон уялга амжалтатайгаар бэелүүлэгдэнэ,— гэжэ бригадир И. С. Кириллов хэлэнэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Автобазын түрүү хүдэлмэрилэгшэ Г.Г. Суворова. 2. Токарь Б. И. Ипатов.

С. БАЛДУЕВАЙ фототекст.

ДҮРШЭЛТЭЙ ХҮДЭЛМЭРИШЭДЭЙ ХУБИТА

Локомотив-вагон заһабарилгын заводой һурган хүмүүжүүлэгшэдэй семинар эндэ һаяхан болобо. Тус семинар дээрэ 1983 ондо заводой һурган хүмүүжүүлэгшэдэй залуу хүдэлмэришэдтэй хэһэн ажалай дүнгүүд согсологдоо.

Тус заводой нэгэдэһэн 35 соведтэ 428 һурган хүмүүжүүлэгшэд залуушуулые ажалда дүршүүлхэ талаар ехэ оролдолго гаргадаг юм. Тэдэнэрэй 34 һурган хүмүүжүүлэгшэдтэ, тэрэ тоодо 2-дохи, 13-дахи ГПТУ-гай мастернуудта, залуушуулай эрхим һурган хүмүүжүүлэгшэ гэһэн дипломууд барюулагдаһан байна. Гадна 25 хүдэлмэришэдтэ «эрхим залуу хүдэлмэришэн» гэһэн диплом барюулагдаа. Локомотив-вагон заһабарилгын заводой үйлэдбэриин һурган хүмүүжүүлэгшэдэй совет (түрүүлэгшэнь Буряадай АССР-эй залуушуулые һурган хүмүүжүүлхэ талаар габьяата хүдэлмэрилэгшэ якорна цехэй слесарь А. Т. Атаманенко) хүндэтэ нэгэдэхи һуури эзэлбэ. Хамһабариин үйлэдбэриин һурган хүмүүжүүлэгшэдэй совет (түрүүлэгшэнь Ю. М. Шилов) удаадахи һуури эзэлжэ гараа.

Цехүүдэй һурган хүмүүжүүлэгшэдэй соведэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ аппаратна, механическа, заһабарилгын-механическа, дизельнэ, кузнечнэ, инструментальна цехүүд эрхимлэжэ, вымпелээр урмашуулагдаһан байна.

З. ШЕВЦОВА.

РСФСР: автономито область, округуудай һонин

КОНДЕНСАТ ДАМЖУУЛХА СОРГО ХООЛОЙ

Уренгой Сургут хоёрой хоорондо конденсат дамжуулха сорго хоолойн 82 километр ута участок барихын тулада «Севертрубопроводстрой» трестдэ оройдоол дүрбэн һара — түсэблэгдэһэнһөө 1,5 дахин бага саг хэрэгтэй болоо юм. Уренгой—Помара—Ужгород гэжэ газ дамжуулха сорго хоолойн барилгада олоһон дүй дүршэлөө хэрэглэн, түрүү коллектив хүдэлмэрээ тоб гэмээр түсэблэһэн байгаа. Мүнөө үедэ 700 километр ута булад сорго хоолойн барилга дээрэ түхеэрэлгэнүүдые хүдэлгэхэ хүдэлмэри эхилэнхэй.

Түсэбөөр хараалагдаһан болзорһоо 6 һараар урид бүхы участогые ашаглалгада тушааха гэжэ барилгашад шиидэнхэй. Тэрэнэй хүдэлжэ эхилхэдэ Уренгойн уурхайе комплексноор ашаглалгын шэнэ шата захалха байна. Тэндэһээ гансал газ бэшэ, мүн газай конденсат — бензин үйлэдбэрилгэдэ хэрэглэгдэдэг түүхэй эд олзоборилогдохо юм.

Шэнэ Уренгой,
Ямало-Ненецкэ автономито округ.

ХҮДӨӨДЭ ШЭНЭ ГЭРНҮҮДЫЕ ТОЛЛОНО

Амерай Пашково гэжэ урданай тосхоной шэнэ уйлсые Залуушуулай гэжэ чэрлэнхэй. Овощой ба һүнэй совхозой механизаторнууд ба малшадай залуу гэр бүлэнэр эндэ баригдаһан уужам салуу модон ба шулуун гэрнүүдтэ түбхинөө юм.

Нютагай Соведэй үүсхэлээр бүхы гэрнүүд ажахын гуримаар баригдаа юм. Гэр бүхэнэй дэргэдэ веранда, газаахи хото хорёо баригданхай. Депутадууд хүдэлмэриин ябасые хинан шалгадаг байгаа.

Областиин олохон тосхонуудта гэр байра үргэнөөр баригдана. Шефүүдынь —Биробиджанай болон Комсомольск-на-Амуре хотын предприятинууд колхоз, совхозуудта туһалдаг.

Пашково,
Еврейскэ автономито область.

ЧУКОТКЫН ҮХИБҮҮДТЭ БЭЛЭГ

Хани барисаанда холын зай һаад болоногүй гэжэ Чукоткын Нагорный тосхоной үхибүүд һургуулидаа В. И. Ленинэй музей байгуулхадаа этигэбэ. Манай ороной болон гадаадын оронуудай олохон ленинскэ библиотекэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд, партиин ветерануд, зохёохы ябуулгаяа ленинскэ темэдэ зорюулдаг уран зураашад вождиин ажабайдалтай ба ажал ябуулгатай холбоотой материалнуудые суглуулхадань туһалаа юм.

Һурагшад бэшэгүүдые эдэбхитэйгээр бэшэдэг байгаа. Тиигэжэ холын Чукоткодо үнэтэ документнүүдэй буулгабаринуудтай, номуудтай, бусад экспонадуудтай посылканууд эльгээгдээ һэн.

Москва, Волгоград, Тюмень, Алма-Ата, Баку, Кишинев, Фрунзе хотонуудай уран зураашад 300 зураг эльгээгээ.

Эдэ бүгэдэнь һургу... зейдэ Владимир Ил... болон комсомол ... хёолнуудай ехэ экспо... гэхэ арга олгоо ...
Анадырь.

УРДАНАЙ ҮЙЛ... ҺЭРГЭЭГДЭ...

Городищи тосхо... лиин мастерской... эхилһэн нэхэмэл зү... ми-пермягуудай ... циональна хубсаһ... зүйлнүүд магазинууда... дээрэ хэбтэжэ бай...

Эдир уран гарта... эжынэрэйнгээ шадб... ралсажа эхилээ. Тосх... нэй ажаһуугшад но... хэ, хуушан аргаар ... даха нюусануудые ... гаар дамжуулдаг ба...

Коми-Пермяцкэ ... округой олохон һу... дай мастерскойнуу... нальна үйлэдбэри ... жэ эхилээ юм. һур... раар хэгдэһэн үн... нүүд, кухниин мо... сэлнүүд хүн зонд... рэглэгдэдэг юм.
Кудымкар.

ШЭНЭ УРГ... ХУРЯАЛГАДА Б...

Областиин ... трестдэ бэлдэгдэһ... та— эндэхи совд... луулагдаһан ябло... лагдаха юм. ... совхоздо хүдэлж... мо цехэй ашаглал... лагдахада, ажахы... һартаар хүсэд ха... бии болоо юм.

Хэрбээ үнгэрһэн... амһартын дутагда... һээ ороной промы... бүүдтэ үрэ жимэ... һаатадаг байгаа һ... нөө жэлдэ эндэхи... баян ургаса граф... эльгээгдэхэ байна... «Наугорский», «Сп... лон бусад ажахы... һартануудые ... болонхой.

Эндэхи саад ургу... мянган тонно сүү... ко, бусад сорт... ажалшадай столдо... түсэблэнэ.
Орел.

ОБЬ ДЭЭГҮҮР П... ДОХЕОНУУД СО...

САЛЕХАРД (Ям... автономито округ... рэнэй эдагаар м... навигаци эхилээ. ... мүрэнэй портдо ... һэн пароходууд... дохёонууд энээн... дээсэбэ.

Эдэ широтануу... полярна удэрые ... кернууд түхэрэн... хүдэлжэ, Ямбург... шадта, «сэнхир ту... нэ томо уурхайн ... шэдтэ, Ямалай ... Надымай газ ... шодто, автономи... орошодто, загаһа... гуушадта Омск, ... бэльск хотонуудһа... ашаан асарагдаа ... навигациин үедэ ... гол мүрэнэй хүдэл... 3 миллионһоо д... арадай ажахын ... мянган хүнүүдые ... гэтэй болоно.

МУХ...
(ТАСС-... АП...

МАЛ АЖАЛ — онсо тухала һалбари

МЭЛЫН МАЛШАДАЙ ЖЭШЭЭ

СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхоз мяхалиг үүлтэрэй эбэртэ бодо мал үсхэбэрилхэ гол шэглэлтэй юм. Ушар иимэһээ эндэхи малшад зунай бэлшээриин үедэ тарган мяха үйлэдбэрилхэ дүй дүршэлөөр нилээд баян. Нажарай 120 үдэрэй туршада эдэнэр малаа бэлшээн таргалуулхадаа, хашараг, буруудайнгаа тус бүриин шэгнүүрые сүүдхэдэ 800—900, зарим түрүүшүүл 1100—1200 граммаар нэмээдэг байна. Тусхайлбал, нёдондо зун совхозой малшад 2547 толгой залуу эбэртэ бодо мал бэлшээн таргалуулжа, сүүдхэдэ 2835 центнер нэмэлтэ шэгнүүр абаа юм.

Жэл бүридэ ажахын гурбадахи, Цагаан-Моринной отделениин мал адуулагшад эрхим амжалтануудые туйладаг юм. 1983 оной бэлшээриин үедэ эндэхи 6 гүүртын табан коллектив хашараг, бурууну удайнгаа шэгнүүрые сүүдхэдэ дунда зэргээр 1000 граммаар нэмээжэ амжаа һэн. Нёдондоной дүнгөөр социалис мүрысөөндэ илажа гараһан угай малшан Д. Б. Данзановай гэр бүлын коллектив даалгагдаһан 212 эрэ хашарагайнгаа шэгнүүрые хоногой туршада 1204 граммаар нэмээһэн алдартай. Коммунистнууд С. С. Дашиев, М. Д. Соктоев гэгшэдэй даадаг гүүртэнүүдэй үхэрнүүдэй толгой бүриин шэгнүүрые сүүдхэдэ тус тустаа 1154 болон 1044 граммаар нэмээгдэһэн байна. Районой дүрбэ дахин чемпион, Буряадай АССР-эй габьяата малшан М. Ж. Бадмаевагай хүтэлбэрилдэг коллектив харууһалдаг туралнуудаа хоногто 750—800 граммаар таргалуулжа, нэгэшье толгой мал үхэл гарзада оруулаагүй.

Ажахын һү һаалиин хүдэлмэрилэгшэд мүн лэ муу бэшээр ажаллажа, зорилгонуудаа саг болзортонь бэелүүлһэн байна. Бүхы гэшүүдэйнгээ аша үрэтэйгөөр хүдэлһэнэй ашаар арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын гурбан жэлдэ совхоз гүрэндэ мяха, һү худалдаха түсэбүүдээ уридшалан дүүргээ һэн.

Мүнөө тус совхоз адуу малаа зунай бэлшээридэнь гаргаха хүдэлмэри ябуулжа байна. Эндэ хамта 19 гүүртэ байгуулагдаа. Бүхыдөө 2680 эбэртэ бодо мал холын Саяан уулын хормойн гол горхоной, жалга бооригин бэлшээридэ гаргагдаба. Бэеэр һула, турэһан үхэрнүүд дүршэлтэй малшадта даалгагданхай. Эдэ үдэрнүүдтэ бүхы адууһа малда ветеринарна һэргылэмжын тарилга хэгдэжэ түгэсхэгдэхэнь. Зундаа элбэг хүрэхэ дабһан, ногоо багатай түрүүшын хагсуу хаһада эдюулэгдэхэ талха тэряанай зүйл, бүдүүн тэжээл абаашагдаа. Нажарай байранууд, һарабшанууд, тээлнигүүд, мүн ажаһуудалай гэрнүүд заһабарилагдажа, мүнөө дүүргэгдэхэеэ байна. Хара-Хужар, Буудай нютагуудай зуһалангуудта шэнэ һарабшанууд бодхоогдоо. Энэ хүдэлмэрие барилгашадай тусхай бригаданууд хээ, мүн малшад өөһэдөөшье хэлсээ. Ажалшад эдеэ хоолоор, хубсаһа хунараар, ном, журналнуудаар гүйсэд хангагдаа.

Совхозой малшад КПСС-эй XXVI съездын болон КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые, мүн Эдеэ хоолой программые бэелүүлхээр зохёохы дэбжэлтэтэйгээр ажаллажа байна. Түсэбтэ табан жэлэй дүрбэдэхи жэлдэ гүрэндэ мяха, һү худалдаха хараануудаа амжалтатайгаар дүүргэхэ зорилготойгоор тэдэнэр дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абаа һэн. Зунай бэлшээриин үедэ малшад үхэрнүүдэйнгээ тус бүриин шэгнүүрые сүүдхэдэ нэгэ килограммаар дээшэлүүлхэ гэһэн уялгатай. Тиихэдэ ажахын нэгэдэхи Мэлын отделениин мал адуулагшад харууһалдаг эбэртэ бодо малайнгаа толгой бүриин шэгнүүрые хоногто 1050 граммаар нэмээхэ хараатай. Зарим түрүү малшад үшөөшье дээгүүр уялга абаа. Ажахын нёдондоной чемпион Д. Б. Данзанов, дүршэлтэй малшад М. Б. Цырендоржиева, Д. Д. Шагжиев гэгшэд даалгагдаһан малайнгаа шэгнүүрые сүүдхэдэ 1100 граммаар нэмээхэ хүсэлэнтэй ажаллажа байна.

Зунай бэлшээриин хэһада совхозой мал адуулагшад бүхыдөө 3216 центнер тарган мяха үйлэдбэрилхэ түсэбтэй. Намар тус ажахы 600 эбэртэ бодо мал гүрэндэ тушаажа, толгой бүриин шэгнүүрые 320 килограммһаа доошо бэшээр худалдахаар хараална. Тушаагдаһан малайнь 90 процент «тарган» гэһэн сэгнэлтэтэйгээр абтаха юм. Эдэ бүгэдын ашаар байгша ондо гүрэндэ мяха худалдаха түсэб 100 центнерээр үлүүлэгдэхэ байна. Зунай хаһада туралнууд мүн лэ һайнаар харууһалагдаха юм. Залуу малай толгой бүриинь шэгнүүр хоногтоо 750 граммаар нэмээгдэхэ ёһотой.

Намарай үедэ малай шэгнүүрые горитойгоор дээшэлүүлхэ хэрэгтэ малшадһаа эхилээд, совхозой мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд хүрэтэрөө ажал хэрэгээ тодо зүбөөр, эмхитэйгээр ябуулха, баталһан уялгаяа үнэн сэхээр бэелүүлхэ, ушартай болоно.

Ажахын дирекци, партком, профком болон ВЛКСМ-эй комитет Мэлэ-Бортын, Цагаан-Моринной гүйсэдкомууд социалис мүрысөөнэй дүрим батална, түрүүшүүлые моральна болон материальна талаар урмашуулгануудые хараалһан, зунай үедэ малшадые комплексно аргаар хангаха тодорхой хэмжээнүүдые зохёоһон байна. Малшадта үйлэдбэриин болон соёлой, ажаһуудалай таарамжатай эрхэ байдал байгуулха хүдэлмэри уридшалан ябуулагдажа, мүнөө тэрэ үргэлжэлүүлэгдэжэ байнхай. Ажахын зооветмэргэжэлтэд, политинформаторнууд, медицинын, соёлой хүдэлмэрилэгшэд хээрын бэлшээридэ ажаллагшадта хододоо айлшалжа байха, тэдэнэртэй һонирхолтой хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэ ёһотой.

1984 оной зунай бэлшээриин үедэ бүхы малайнгаа тоо толгойе гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлхэ ба шахан таргалуулха, мал ажалай продукци үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ, тэрэнэй шанарыень һайжаруулха, абаһан продукциин өөрынь үнэ сэнгые доошолуулха, ажалшадай дунда политическэ хүдэлмэри эрхилэлгые һайжаруулха гэһэн аша үрэтэй социалис уялга СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхозой мал ажалай хүдэлмэрилэгшэд баталан абаба. Зунай элдин һайхан сагта мяха ехээр үйлэдбэрилхэ талаар дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абаһан тус совхозойхидой үүсхэлые КПСС-эй Захааминай райком, гүйсэдком ехэ һайшаагаад, тэрэниие район дотороо дэлгэрүүлхые уялгалһан байна.

Ш. БАКШЕЕВ,
манай корр.
Захааминай район.

АСТРОФИЗИГҮҮДАЙ ХАРИЛСААН

СССР-эй АН-ай Астрономиин Совет ба Энэдхэгэй астрофизикын институт бури 1975 онһоо эхилжэ харилсан ажаллана. Имагтал тиихэдэ СССР-эй Наукануудай академи ба Энэдхэгтэхи замбуулинай шэнжэлгын эмхиин хоорондо хоёр талын хэлсээндэ гар табигдаһан юм.

Энэдхэгэй эрдэм ухаан илангаяа геофизикэ ба геодезиин талаар ехэ туйлалтануудтай гэжэ үнинһөө хойшо суурхадаг. Газарһаа бэелүүлэгдэдэг онол арганuудай хүсөөр хэгдэһэн Энэдхэгэй эрдэмтэдэй эрхим һайн шэнжэлгэнүүд бүхы дэлхэйдэ мэдээжэ болонхой. Энэнь совет эрдэмтэдтэ нилээд һонирхолтой байһаниинь ойлгосотой. Харин манай эрдэмтэд өөрынгөө дүй дүршэл ба эгээл шэнэ техникэ, мүн замбуулинай совет хэмэл одонуудта абтаһан баримтануудые энэдхэг нүхэдтөө үзүүлһэн юм. Эдээнгүйгөөр мүнөө олон һалбаринуудта, тэрэ тоодо геофизикэдэшье шэнжэлэлгэ хэхын аргагүй болонхой.

Энэдхэгэй урда зүгтэ Кавалурда хэмэл одонуудай хойноһоо адаглан хараха станци Советскэ Союзай туһаламжаар байгуулагдаһан юм. Тэндэ абтадаг мэдээсэлнүүд геодези болон геодинамикада, агаарай дээдэ үеые ба газарай дээдэ үеые шэнжэлэлгэдэ, мүн картографида болон метеорологидо ашаглагдана.

Тус станциин хүдэлжэ эхилһэн түрүүшын жэлнүүдтэ фотографическа камера Советскэ Союзһаа тэндэ абаашагдаһан юм. Тиигээд 1980 ондо бури һайн совет техникэ — «Интеркосмос» гэжэ лазерна дальномер орондонь эльгээгдээ бэлэй. СССР, Чехословаки, Польшо, ГДР болон Венгриин мэргэжэлтэд тэрэниие хамтаараа ухаалан бүтээһэн байгаа. Тус оньһоной туһаламжаар 5000 километр хүрэтэр үндэртэ ябаһан хэмэл одон хүрэтэрхи зайе нэгэ метр хүрэтэр зүбөөр хэмжэхэ аргатай.

Энэ станцида ажаллажа, совет техникэ хэрэглэдэг энэдхэг мэргэжэлтэд хэмэл одонуудай хойноһоо адаглаха талаар тусхай бэлэдхэл Советскэ Союзда ба Чехословакида гараһан байна. Хэмжэлгын үрэ дүнгүүдые болбосоруулан бодомжолхо программануудые тэдэнэр бүгэдыень өөһэдөө зохёодог.

Совет ба энэдхэг эрдэмтэдэй харилсаан ехэ ашаг үрэтэй ба саг үргэлжын шанартай болонхой.

Сурья ТАТЕВЯН,
СССР-эй АН-ай Астрономиин Совеэдэй ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ.
(АПН).

ТҮМЭР ЗАМАЙ ЗАҺАБАРИЛГА

МАНАЙ ОРОНДО түмэр замууд дэлхэй дээрэ эгээл ехээр ашаглагдана. Эгээл ехэ ашаа тээбэриин зөөгдэдэг газарта таба-зургаа минута болоод лэ поезд үнгэржэ байдаг. Иимэ эрхэ байдалда түмэр замые заһабарилха гээшэ угаа бэрхэтэй хэрэг болоно. Тиимэһээ тиимэ заһабарилгые машинаар хэдэг болохо гэһэн хараа шэглэл һүүлэй жэлнүүдтэ бэелүүлэгдэнэ. Совет инженернүүд болон конструкторнууд транспортын ябахаяа болиһон охорһон саг соо тэдэниие заһабарилжа үрдихэ машина болон механизмуудай комплекс байгуулаа.

— Зам заһабарилха совет техникэ мүнөө бүхы дэлхэй дээрэ мэдэрэгдэнхэй, — гэжэ СССР-эй Зам харилсаанай министерствын Зам хүтэлбэрилгын управлениин оньһожоруулгын таһагай начальник Виталий Блохин хэлэнэ.

— СССР-тэ байгуулагдаһан олон машинанууд хилын саана үгы юм. Зам табидаг, саһа арилгадаг, шорой шохой арилгадаг ба бусад техникэ һүүлэй үедэ замууд дээрэ хүдэлдэг болонхой. Хамта гуша гаран элдэб агрегат хүдэлмэрилнэ. Эдээнэй ашаар ажал хүдэлмэриин гаргаша хоёр-гурба дахин доошолуулагдаа.

Мүнөө оронойманай харгынуудта зам табидаг хүсэтэ кран хэрэглэгдэнэ. Тэрэ нэгэ часай туршада 750 метр зам табидаг.

Энэ кранай ара таладань платформо байдаг, тэрээн дээрэ 25 метр утатай, гүйсэд бэлэн болгогдожо хабсаргагдаһан зам ашагданхай ябадаг. Тус кран тэрэ замые догоодон үргэжэ, урагшань гаргаад, урда тээнь табигдаһан замтай холбуулан табидаг. Тиигээд энэ табиһан шэнэ замаараа тус кран урагшаа болож, шэнэ хэһэг зам табидаг. Платформо дээрэхи хэһэн замуудай дууһахада, зэргэлээд байһан платформонуудһаа лебедкоор шэнэ хэһэгүүд асаргадажа, тэндэнь дабхасуулагдана. Тус кран мүн капитальна заһабарида орохо ёһотой рельсо-шпалын хэрээһэнүүдые задалжа шададаг юм.

Тус кранай хүсөөр замуудай газарта табигдаһанай һүүлээр үшөө нэгэ ондоо машина ажаллажа ородог. Тэрэ рельсээр ябахадаа, замые тэгшэлдэг, шпала дорохи газар нягтаруулдаг ба бусад ондоо үйлэ бэелүүлдэг. Часай туршада тэрэ гурбан километр зам нягтаруулдаг. Тэрэнэй ябажа гараһанай һүүлээр тус харгыгаар поезднуудые табижа болохо.

Зам заһабарилха нобшо ажалнуудай нэгэниинь хадаа рельсые шпалатай тон бүхэ холбоотой байлгаха хэрэг болоно. Юун бэ гэхэдэ, поезднуудай ябахада гарадаг доһодоролһоо шурэбүүд һулардаг байна. Тиин тэдэниие миин гараараа шангадхаха гээшэ угаа хүшэр ажал шуу: километр бүхэндэ 16 мянган шурэб байдаг. Шурэбые автомат аргаар шангадхаха, мүн һуларуулан абаад, гайка болон болтнуудые тоһодохо гайковерт гэжэ оньһо совет мэргэжэлтэд ухаалаа юм. Рельс дээгүүр зогсолтогүй ябахадаа, тэрэ машина часай туршада нэгэ километр шахуу зам хангана. Тэрэ оньһые гурбан хүн ябуулдаг, тэрэ заһабарилгын зуу шахуу хүдэлмэрилэгшэдэй хэхэ ажал хэдэг.

Мүнөө хэдэн ондоо шэнэ машинанууд туршалга гаража байнхай. Тэрэнэй нэгэниинь газар даража нягталдаг байха. Тэрэ машина үлүү хайр шулууе абажа, бункер соогоо суглуулха, харин дутаһан газартань нэмэдэг байха юм.

Александр ДАВИДЬЯНЦ.
(АПН).

…МТЫН ХУБИТА

[illegible]ленна микробиологи ажахын [illegible]өөр хүгжэжэ байгаа һалба[illegible]. Энэ хэрэгтэ СЭВ ехэ ан[illegible]дуулна. АПН-эй корреспон[illegible] СИНЯКОВ СССР-эй Мини[illegible] Совеэдэй дэргэдэхи микро[illegible]ска промышленностиин Глав[illegible]лениин начальник Ростислав [illegible] иимэ асуудалнуудтайгаар

[illegible] хани нэгэдэлтэ гүрэнүүд мал [illegible] хүрэхэ тэжээлээр, тусхайл[illegible] белогоор хангаха хэрэгтэ [illegible]хандуулна. Танай толгойлдог [illegible] зорилго шиидхэлгэдэ ямар [illegible]улна гээшэб!

[illegible] микробиологическа промыш[illegible]саашадань хүгжөөхэ прог[illegible]-эй ЦК-гай Политбюрогой [illegible]рэ һаяхан дэлгэрэнгыгээр [illegible]дэһэн байна. 1985 ондо [illegible]ическа промышленностиин [illegible] хэмжээн 1980 онойхидо ор[illegible] хоёр дахин шахуу ехэ боло[illegible].

[illegible]най микробиологическа про[illegible] 150 гаран нэрэтэй продук[illegible] Илангаяа СССР-эй Эдеэ хоо[illegible]ма бэелүүлгэдэ хабаатай пре[illegible] үргэнөөр үйлэдбэрилэгдэнэ. [illegible]лэй туршада миллион гаран [illegible]эй белок гаргагдана. Энэнь [illegible] миллион тонно ороохонтой [illegible].

[illegible] микробиологи хүдөө [illegible] препарадуудаар хангадаг: — тэжээлэй белогоор, ами[illegible], тэжээлэй ба ветеринарна [illegible]аар, витаминуудаар; ургама[illegible] — хоротон болон үбшэнүүд[illegible]нуудые эршалха хэрэгсэл[illegible]р ажалые — бактеритэ үтэг[illegible].

[illegible]гадаг продукци бусад тэ[illegible] хамта мал ажалай ашаг шэ[illegible]шэлүүлхэ арга олгохо ушар[illegible]та тэжээлнүүдэй белогынь [illegible]нартай бэшэ байдагынь мэ[illegible]эй бүридэлдэ хэдэн үнэтэ ами[illegible] байдаггүй. Жэшээнь, за[illegible]н тарталуулхада ехэ хэрэг[illegible]дэ үгы. Харин малай тэ[illegible] тонно продуктые нэмэхэдэ, [illegible] мяха нэмэжэ абаха арга [illegible] бшуу.

[illegible]сэд хүрэтэрнь үйлэдбэрилхэ [illegible]отой промышленна микро[illegible]й үедэ социалис хани нэгэ[illegible] оронуудта түргэнөөр хүг[illegible]нхай. Тэндэ манай дүй дүр[illegible]дэнэ, модо болбосоруулдаг [illegible]стиин ба эдеэ хоолой ин[illegible]дэлнүүд энэ һалбариин хүг[illegible]д болохо байна. Байгаалиин [illegible] түүхэй эд нефтиин шэнгэн [illegible] байгаалиин газ, доогуур ше[illegible]үүд мүн лэ хэрэглэгдэдэг. [illegible] парафинуудһаа тэжээлэй [illegible] технологи СЭВ-эй шугамаар [illegible] ехэ хэлсээнэй үндэһэн бо-

лоһон гээшэ. Тэрэ хэр зэргэ дүүргэгдэнэб-

—СЭВ-эй табан гэшүүн-гүрэн, нэрлэбэл, ГДР, Куба, Польшо, СССР болон Чехословаки, Белоруссиин Мозырь хотодо тэжээлэй дрожжын завод хамтын хүсөөр бариха гэжэ 1979 ондо хэлсэһэн байна. Тэрэ жэлэй туршада 300 мянган тонно тэжээлэй дрожжо гаргаха шадалтай. Тэжээлэй энэ ехэ белогые бодомжотой зүбөөр ашаглабал, 300—350 мянган тонно гахайн мяха гү, али 400—500 мянган тонно шубуунай мяха нэмэжэ абаха арга олдохо. Байгша ондо тус предприятиин түрүүшын ээлжээн ашаглалгада оруулагдаха, мүн Мозырьска заводой барилгада оруулһан хубитынь зэргээр СССР-һээ бусад оронуудта бэлэн продукци абаашагдажа эхилхэ юм.

Тэжээлдэ нэмэгдэдэг зүйлнүүдые ехэдхэхэ зорилго СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай хамтын документнүүдтэ, тэрэ тоодо Хүдөө ажахын ба эдеэ хоолой промышленностиин талаар бэелүүлэгдэхэ удаан болзорой тусхай зорилгото программада оруулагдаа юм. Тусхай ажалнуудаар мэргэжэхэ,* хамжаха тухай НРБ, ВНР, ГДР, СССР, ЧССР болон СФРЮ-гэй хоорондо баталагдаһан хэлсээнэй үндэһөөр тус оронууд витамин, антибиотик болон тэжээлэй дрожжотой хамта тэжээлэй шанар һайжаруулхын тулада хэрэглэгдэдэг ферментнэ препарадуудые бэе бэедээ эльгээлсэнэ. Хэдэн гүрэнэй хамтын хүсөөр лизин болон бусад аминокислотануудые улам ехээр үйлэдбэрилхэ уласхоорондын хэдэн проект бэелүүлхээр түсэблэгдэнэ.

— Биотехнологиин талаар СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай бэелүүлдэг эрдэм-техникын холбоо харилсаан тухай хөөрэжэ үгыт!

—Биотехнологи гээшэ айхабтар үргэн арга боломжонуудтай юм. Аха дүү гүрэнүүдэй экономическа хүгжэлтэнь энээниие үргэнөөр хэрэглэхые эринэ. Элдэб оронной эрдэмтэд тэжээлэй нэмэлтэнүүдые үйлэдбэрилхэ шэнэ технологическа процессүүдые эдэбхитэйгээр бэдэрнэ. Жэшээнь, ГДР болон СССР-эй эрдэмтэд нефтиин дистилляд уудһаа тэжээлэй дрожжо абаха технологи зохёогоо. Энээнэй үндэһөөр Шведт хотодо туршалгын-промышленна түхеэрэлгэ байгуулагдаа. Совет ба Чехословакиин мэргэжэлтэд микробно биомассаһаа абтадаг белково бодосууд дээрэ хүдэлнэ. Микроводоросliин үндэһөөр биологическа эдэбхитэй бодосуудые абаха технологиие болгар болон совет эрдэмтэд зохёоно. Совет ба венгер инженернүүд премикс гэгдэдэг тэжээлэй комплексно нэмэлтэ бэлэдхэдэг туршалгын-промышленна түхеэрэлгэ байгуулна.

Биотехнологи хадаа саашадаа угаа ехээр хүгжэхэ хараатай юм. Тиимэһээ эрдэм-техникын болон экономическа холбоо барилсаае улам гүнзэгыруулхэ гээшэ СЭВ-эй гэшүүн- оронуудай агропромышленна комплексын үмэнэ байгаа тон шухала зорилгонуудые шиидхэлгэдэ туһа болохо юм.

[АПН].

ЭЛШЭ ХҮСЭНЭЙ ЭШЭ ҮНДЭҺЭН

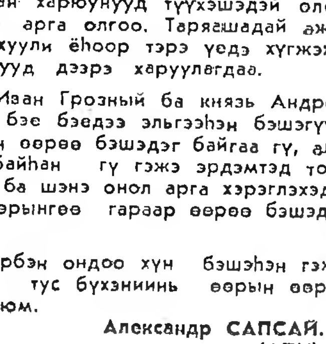
АРМЕНИ болбол заншалта түлишөөр, уһанай хүсөөр багэ юм. Тэндэ бии байгаа гидроэлектростанцинууд, теплоэлектроцентральнууд ондоо тээһээ асарагдаһан нефть болон газ дээрэ хүдэлдэг. Мүн эндэ атомна электростанци баригданхай. Эдэ бүгэдэ мүнөө республикын хэрэглэмжые яһала хангадаг. Гэбэшье Арменидэ эдээндэ орходоо бури һайн элшэ хүсэнэй эшэ үндэһэн бии гэжэ мэргэжэлтэд тоолоно. Энэнь хада уула дотор байһан дулаан болоно. Тэрэниие хэрэглэлгэ арадай ажахын улам ехэ боложо байгаа эрилтэ хэрэглэмжые хангахаһаа гадна, оршон тойронхи дайдые бузарлаха ябадал зайсуулха байна.

Ушар юун бэ гэхэдэ, Армени гээшэ ехэ вулканай байһан газарта оршодог. Тэрэнэй тэһэрһэн гуламтануудынь газар доро байжа, мүнөө аалиханаар загсан хүрэжэ байдаг. Заримдаа хайлаһан магма газарай нюурууһаа оройдоол 3—4 километр гүнзэгыдэ оршодог тиигээд тон халуун шанартай байха юм. Мүнөө иимэ халуун гуламтанууд шэнжэлэгдэн элирүүлэгдэжэ байнхай.

Эдэ мэтын газарнуудые ашаглаха арга манай орондо ухаалагданхай. Тэрэнь ямар бэ гэхэдэ, хүйтэн уһан соргоор дамжан, газар дорохи дулаан гуламтада хүрөөд, тэндээ уурал боложо, ехэ элшэ хүсэтэй болоод һөөргөө гарадаг. Түрүүшын иимэ түхеэрэлгэ Украинада, Карпадай хаданuудта тодхогдожо байнхай. Зүгөөр Карпадай шадархи вулканууд Армениинхидэ орходоо һураггүй урид залирһан. Тиимэһээ Армениин гуламтанууд ехэ халуун юм. Тиин тэрэниие республикада нилээд үргэнөөр ашаглаха арга боломжо бии байна. Иимэ түхеэрэлгэнүүд Армянска ССР-эй газар дайдын хахадые шахууень дулаагаар ба элшэ хүсөөр хангаха боломжотой. Тиигээд хада доро оршодог элшэ хүсэн гээшэ дууһашагүй, хэдэн зуун жэлдэ ашаглагдаха юм.

Газар дайдые бузарладаггүй элшэ хүсэнэй эшэ үндэһэнүүд—һалхин, наран, далайн эрьедээ халин ерэлгэ, газар дорохи дулаан уһан, байгаалиин уурал — ерээдүйдэ гол һуури эзэлхэ гэжэ бури мүнөө эли болонхой. Тиин хада уула доро оршодог дулаан эдэнэй нэгэниинь болохо.

Константин ШИРИНЯН,
Армянска ССР-эй Геологиин эрдэмэй институдай вулканологиин лабораториие даагша.
(АПН).

∨ 1984 ОН △ ИЮНЬ ∨

ГЭРЭЛТЭ ДИСК ДЭЭРЭ...

Латвиин ССР-эй Науканuудай академиин Физикын институдай эрдэмтэд абяа, үнгэтэ дүрэ-зураг ба текст бэшэдэг юрэ бусын пластинка бии болгобо. Тэдэнь миин зүүгээр бэшэ, харин лазерна элшээр бэшэгдэдэг.

Мүнөөнэй суранзата диск болон лентэнүүдһээ тус пластинка ямар илгаатайб гэхэдэ, тэрэниие бэлэхэнээр олошоруулжа болодог. Тэрэнь үнэгүй, шанар һайнтай, бэшэгдэһэн зүйлнүүд огто һаладаггүй.

(ТАСС).

...МҮНДЭРЫЕ САРАНА

Узбекистан болбол мүндэрэй охээр ородог нютаг юм. Тэндэ жэл соо 20 ба тэрээнһээ олоороше мүндэр ородог. Зарим жэлнүүдтэ саад, виноградникууд болон хлопогой полинуудта ургасын 40 процент хүрэтэрнь мүндэртэ сохюулжа һаладаг байгаа. Мүнөө тусхай албанууд мүндэрые сарадаг болонхой.

...Узбекистанай Наманганска областиин Чустска район. Эдлүүриинь газар 123 мянган гектар юм. Гранат, инжир, персик ба эгээ үнэтэй, нарин һэбэрдэһэтэй хлопок эндэ ургуулагдадаг. Эндэ мүндэр сараха тусхай отряд хүдэлмэрилнэ. Эрдэмтэд, техникүүд, артиллеристнүүд — хамтадаа 30 хүн тэрэнэй бүридэлдэ ородог. Радиолокационно түхеэрэлгэ, гидрометеоприборнууд, зенитнэ буунууд тэдэндэ бии юм.

Үүлэнүүдэй нүүн дүтэлхэдэ, агаарай багахан шаараар радиозонд дэгдээгдэдэг. Тэрэнэй дохёонуудынь үүлэнэй байгууламжа, мүн үе бүхэнэйнь температура ба шииг нойтон тухай, һалхинай хүсэн ба шэглэл тухай мэдээсэдэг. Абтаһан мэдээнүүд электронно-тоололгын машинада оруулагдажа, дары харюу абтадаг. Жэшээнь, нүүн ерэһэн үүлэн соо мүндэр байна, тэрэ 20 минута болоод унажа эхилхэ гэжэ ЭВМ мэдээсэбэ гэлэй. Радиолокационно станци үүлэнэй байдалые хаража үзөөд, эгээ хаанань мүндэр сугларжа байнаб гэжэ тодорхойлхо. Тэрэнэй байһан газарынь артиллерист-зенитчигүүдтэ рациар мэдээсэгдэнэ. Тэдэнэй буунууд бүхы район дотор тараагдажа тодхогдонхой. Тиигээд «Огонь!» гэһэн команда зэдэлдэг. Мүндэртэ хүндэ үүлэнэй дунда йодтой мүнгэнэй кристаллаар дүүргэгдэһэн зенитнэ һомонууд тэһэрхэ.

Хэрэгшье бүтэбэ: таба-долоо минута болоод, мүндэрэй орондо бороо орохо.

—Иимэ хэмэл бороо юутэ болодог юм? — гэжэ үүлэндэ эдэбхитэйгээр нүлөөлэлгын Дунда Азиин эрдэм-шэнжэлэлгын институдые даагша, физико-математикын эрдэмэй кандидат Владимир Курбаткинһаа асуубаб.

—Хямда бэшэ даа. Нэгэ килограмм йодтой мүнгэн 100 түхэригтэ шахуу юм. Харин үүлэнүүдые буудахада, бури арбаад, заримдаа зуугаад килограмм материал гарадаг. Тиигээд радиолокационно түхеэрэлгэдэ, гидрометеоприборнуудта, отрядта хүдэлэгшэдэй ажалай түлөөһэндэ мүнгэн хэрэгтэй. Узбекистанда энэ хэрэгтэ хамтадаа жэлдээ 3 миллион шахуу түхэриг гаргашалагдадаг. Гэбэшье тус албан 700 мянган гектар газарые мүндэрһөө хамгаална. Харин энээнэй үгы һаа, жэл бүри 15—20 миллион түхэригэй гарзада орохо байгаабди гэжэ мэргэжэлтэд тоолобо. Тиихэдээ ехэ мүнгэ зөөри алмагдана гээшэ.

Федор ОВЕЧКИН,
АПН-эй корреспондент.
Ташкент.

ТУНГУС ТЭҺЭРЭЛГЫН БОЛОҺООР 76 ЖЭЛ ҮНГЭРБЭ

1908 оной июнин 30-най үдэр Подкаменная Тунгуска гэжэ Сибириин мүрэн шадар шэхэ нэбтэ сорьёһон һаршага. нуур шанга абяан дуулдаад, ехэ гэрэл гэнтэ яларжа, айхабтар, шангаар нэерэн, юумэн тэһэршэһэн байгаа. 2 мянган дүрбэлжэн километр газарта ой модон нэлэнхыгээрээ унашаһан юм.

Тэрэ ямар юумэн тэһэрһэн байгаа гээшэб гэһэн асуудалда мүнөөшье хүсэд харюу олдоодүй. Тус асуудалай мүнөө үедэ ямар байдалтай байһан тухайнь физико-математикын эрдэмэй доктор Владимир ПИВОВАРОВ хөөрэнэ.

Замбуулинһаа ерэһэн энэ юумэн «Тунгус һолир» гэжэ нэрэтэй болоһон. Тэрэ болбол 5—7 километр үндэртэ тэһэрһэн байгаа гэжэ мүнөө элирэнхэй. Тэрэнэй тэһэрхэдэ, айхабтар хүсэтэ агаарай долгин үүсэжэ, оршон тойронхи хабтагай ехэ газарай ой модоной орбонгоороо урбалдан унахаһаа гадна, газар хүдэлжэ, энэнь Эрхүү, Тбилиси, Ташкент ба Потсдам (ГДР) хотонуудта тэмдэглэгдэһэн юм. Энэ тэһэрэлгын үедэ гараһан элшэ хүсэн 20 мянган тонно водородно бомбын тэһэрһэнтэй адли байгаа гэжэ сэгнэгдэнэ. Ондоо түбидэ һуудаг амитадай экспедициин ядерна двигательтэй онгосо ингэжэ тэһэршоо гээшэ гү гэһэн асуудал гараһан. Теэд тэһэрэлгын гол дундань, мүн оршон тойрон хэгдэһэн шэнжэлэлгын эсэстэ ядерна тэһэрэлгын болоһоной багаханшье мүр сараа олдоогүй юм. Гэхэтэй хамта миллион гү, али тэрэнһээ дээшэшье шэгнүүртэй энэ һолирой нэгэшье грамм түгдэрхэйнь олдоогүй бшуу.

Олон шэнжэлэгшэдэй һанамжалһанай ёһоор, Наранай системэ дотор түгэншэлжэ ябаһан ямар нэгэн комета Газартай мүргэлдэжэ тэһэршэһэн байгаа гэжэ һанамжалдаг. Тэрэнэй голынь хадаа хүрэшэһэн газ, мүльһэн ба хайласагүй элдэб зүйлнүүдһээ бүридэдэг гэжэ тоологдоно. Иимэ юумэн агаарай нягта үенүүдтэ орходоо шэнгэржэ, тэрэнэй ябадалынь аалидаһан байжа болоо. Тиин энэ шэнгэн бодосой гэнтэ дулаан болошоходонь, ехэ гэрэл гаража, ионизациин болоходо, тэһэрэлгэ болоһон мэтэ байха юм. Энэ ушарта заатагүй агаарай долгин гаража, тэрэ ехэ юумэ һандаргажа болохо. Теэд эгээл иимэ юумэн болоһон гэжэ лаб сохом баталан хэлэхэ үндэһэн үгы. Эндэ ерэһэн түрүүшын экспедицинүүд комплексно бэшэ байһан, тиигээдшье һолирой түгдэрхэй бэдэрһээр, олон ондоо юумэ анхаралтайгаар тэмдэглэжэ абаагүй байха юм.

Һүүлэй 25 жэлэй туршада жэл бүхэндэ эндэ экспедици ерэдэг. «Тунгус һолирые» имагтал совет эрдэмтэд шэнжэлдэггүй. 1908 ондо оглоро һүрэнгүй үлэһэн модонуудай эрьюулгэдэнь углерод-14 гэдэг ехэ байгаа гэһэн американ шэнжэлэгшэдэй хүдэлмэри бии. Һүүлэй жэлнүүдтэ тус асуудал американ эрдэмтэдые ехэтэ һонирхуулдаг болонхой. Жэшээнь, Американ Р. Ганапати гэжэ эрдэмтэн 1908—1918 оной үеын хойто мүльһэтэ далайн мүльһэ шэнжэлхэдээ, ехэ гү, али бага гүнзэгыдэ орходоо тэрэ мүльһэн дотор иридий дүрбэ дахин ехэ байба гэжэ элирүүлээ. Энэнь «тунгус һолирой» тэһэрһэнэй һүүлээр унажа туһаһан иридий байжа болоо.

Юрэ гол ехэ тобшолол ямар бэ гэхэдэ, 1908 оной тэһэрэлгэ бүхы түби дэлхэйдэмнай хабаатай үзэгдэл болоно. Энээниие шэнжэлхэдээ, Газар-Замбуулин гэһэн системэ дотор болодог процессүүдые ойлгожо боломоор байна. Тусхайлбал, сагай уларилые хүтэлэн жолоодохо, ионосфера, озонтой үеые хиинан ашаглаха хэрэгтэ туһа боложо болохо юм.

Ушар тиимэһээ эндэ хэгдэдэг шэнжэлэлгые эрид үргэдхэхэ, мүн «Тунгус һолирой» унаһан газарта заповедник байгуулха гэһэн дурадхалнууд оруулагданхай.

Элдэб аргануудые хэрэглэн, энэ үзэгдэлэй нюуса тайлагдаха бэзэ.

(АПН).

МОСКВА. С. Я. Жугай нэрэмжэтэ «Гидропроект» гэжэ институдта һалхинай хүсөөр хүдэлдэг электростанцинуудые зохёон байгуулха талаар шэнжэлгэнүүд хэгдэжэ байна. Иимэ станцинуудай нэгэнэй модель Москва шадар туршагдана. Бусад түхеэрэлгэнүүдынь лабораторинууд соо шэнжэлэгдэжэ байнхай.

10—20 мегават хүсэтэй томо ехэ түхеэрэлгэнүүдые эрдэмтэд зохёогоо. Шэнжэлгэнүүдые хүтэлбэрилэгшэ— техническэ эрдэмэй доктор, профессор В. М. Лятхерай, һанамжын ёһоор, һалхинай хүсөөр хүдэлдэг шэнэ түхэлэй электростанцинууд хэдэн зуугаад мегават хүсэтэй байха аргатай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: һалхинай хүсөөр хүдэлдэг шэнэ электростанци институдай полигон дээрэ туршагдана.

ТАСС-ай фотохронико.

АРАДАЙ МЕДИЦИНЫН РЕЦЕПТЭЭР

ТОМСК. СССР-эй Медицинскэ Науканuудай академиин Фармакологиин институдай Сибириин филиал эндэ нээгдээ юм. Шэнэ эм домуудые бии болгохын тула Сибириин ба Алас-Дурна хизаарай ургамалай баян нөөсэнүүдые хэрэглэхэ гээшэ тэрэнэй зорилго болоно. Тус филиал хадаа мединститудые, СССР-эй АМН-гэй научна түбые, химфармзаводые, мүн тэрэшэлэн орон доторхи эгээ түрүүшын зуун хүнэй һууритай фитотерапиин клиникые бүридүүлдэг «Фармакологи» гэжэ нэгэдэлэй гол хүсэниинь болохо юм. Тус клиникэдэ эмнэлгэ хэхэдээ, арадай медицинын дүй дүршэлые хэрэглэдэг, ургамалһаа абтаһан эм домоор аргалдаг байна.

(ТАСС).

ТҮҮХЫН ШЭНЖЭЛГЭНҮҮДТЭ ХЭРЭГЛЭГДЭНЭ

ХҮН ТҮРЭЛТЭНЭЙ түүхые эрдэмтэд элдэб баримтануудта үндэһэлэн, юрын хэлээр лэ бэшэдэг гээшэ. Энэ аргаар түүхэ яһала һайнаар шэнжэлэгдэдэг, мүн тэрэниие хэншье хэрэглэжэ шадаха байна. Гэбэшье иимэ аргада дутагдал бии. Ушар юуб гэхэдэ, хэрэглэгдэһэн баримтанууд холбоо, хэмжээгэйнгээ талаар бодото байдалтай заримдаа тааралдахашьегүй ушарнууд дайралдадаг. Заримдаа үсөөхэн баримтануудһаа буруу тобшололнууд хэгдэхэсэ һанадаг.

Ушар тиимэһээ һүүлэй 20-ёод жэлэй туршада түүхэ шэнжэлэлгэдэ математикын онол аргануд ба ЭВМ хэрэглэгдэдэг болонхой. Москва, Ленинград, Новосибирск, Таллин, Тарту болон ороной бусад хотонуудтахи түүхын институдуудта тоололгын онол аргануудые хэрэглэхэ лабораторинууд байгуулагданхай. Тусхайлбал, анха түрүүшынхээ тиимэ лаборатори МГУ-да байгуулагдаһан юм. Мүнөө тэндэ тоололгын онол аргануудые хэрэглэхэ талаар түүхын факультедэй студентнэртэ тусхай курс уншагдадаг, мүн тэдэнэр ЭВМ-ые бодото дээрэ хэрэглэжэ һурадаг. Мүнөө ороной элдэб городуудта компьютернүүдые хэрэглэдэг түүхэшэдэй олониинь эндэ һураһан байха.

Илангаяа ямар нэгэн талаар түүхын эшэ үндэһэнүүдэй тон олон байһан ушарта энэ онол арга хэрэглэгдэнэ. Хэдэн арбаад, зуугаад, мянгаад промышленна ба хүдөө ажахын предприятинуудай, хэдэн миллион хүнүүдэй хабаададаг экономическа ба социальна хүгжэлтые харуулхада, энэ хэрэгтэй болоно. Жэшээнь, XIX зуунай эсэстэ ба XX зуун жэлэй эхиндэ Россиин таряашадай зүгһөө помещигүүдэй ба зарим ушарта гүрэнэй газарые хулһэлэн абадаг ябадал орон дотор тон дэлгэрһэн байна. Энэ ямар ушартай байгааб? Капитализмын хүгжэжэ байһые гэршэлээ гү, али ороной гээгдэнги байдалые харуулаа гү? Математигууд болон ЭВМ-эй туһаламжаар абтаһан харюунууд түүхэшэдэй олон жэлэй эрсэлдэсэ шиидхэхэ арга олгоо. Таряашадай ажахы капиталис үйлэдбэриин хуули ёһоор тэрэ үедэ хүгжэжэ байгаа гэжэ тоо баримтанууд дээрэ харуулагдаа.

Ородой түрүүшын хаан Иван Грозный ба князь Андрей Курбскиин XVI зуун жэлдэ бэе бэедээ эльгээһэн бэшэгүүд бии юм. Теэд тэдэниие хаан өөрөө бэшэдэг байгаа гү, али ондоо хүн бэшэжэ үгэдэг байһан гү гэжэ эрдэмтэд тоосолдодог һэн. Харин ЭБМ ба шэнэ онол арга хэрэглэхэдэ, Иван Грозный бэшэгүүдээ өөрынгөө гараар өөрөө бэшэдэг байгаа гэжэ элирүүлэгдээ..

Мүн Евангели гээшые дүрбэн ондоо хүн бэшэһэн гэжэ машина харуулба. Тэдэнэй тус бүхэниинь өөрын өөрсэ хэлэ найруулгатай байха юм.

Александр САПСАЙ.
(АПН).

Комсомолшуудай Бүхэсоюзна сэрэгэй-спортивна «Орлёнок» гэжэ наадан ай республиканска VI түгэсхэлэй наадан байхан дүүрэбэ.

Улаан-Үдэ хото шадар оршодог «Солнечный» гэжэ пионернүүдэй лагериин спортивна болон сагаалса буудалгын талмайнууд дээрэ, мүн худөө гаража, энэ наадан ай бүхы гуримаар 20 командын эдир армеецүүд мүрысэһэн байна.

ЭДИР АРМЕЕЦҮҮДЭЙ ЭРЭЛХЭГ НААДАН

ОЙН ТАЛМАЙ ДЭЭРЭ

Пионернүүдэй лагериин хажуудахи ойн үргэн ехэ талмай. Үглөөнэй 9 час 30 минута. Наадан ай эрилтын ёһо-

гуримаар өөгдөһон хубсаһатай эдир армеецүүд отделениин отделениинүүдээрээ хүлөө татан нэгэ жэгдээр алхалжа, баяр ёһололдо бэлдэнэд. Отделени бүхэндэ инструктороор томилогдоһон солдадууд тэдэнэйэ һүүлшын зүбшөөл, заабари үгэнэ.

Уданшьегүй «Полк, минии захиралта шагна. Нэгэһин баяр ёһололдо жагса!» гэһэн захиралта талмай дээрэ һуроотэйгээр сонстожо, ой соогуур суурлатаһаар шэнгэшэбэ. Нэгэһин баяр ёһололдо бэлэн байһан тухайда отделениинүүдэй командирнууд батальоноингоо командирнуудта дары түргэн дуулгабад.

Эхэ ороноймоо гимниин һуу жабхалангта хүгжэм доро Улаан-Үдын 1-дэхи ГПТУ-гай, Хойто-Байгалай районой Шэнэ-Уоянай дунда һургуулиин эдир армеецүүдэй командирнууд «Орлёнок» наадан ай туг үргэбэ. Эдэмнай республиканска түгэсхэлэй V наадан да шанда хүртэһэн командануудай түлөөлэгшэд гэшэ. Комсомолшуудай Бүхэсоюзна сэрэгэй-спортивна «Орленок» наадан ай республиканска штабай түрүүлэгшэ, ВЛКСМ-эй обкомой секретарь Б. Чимитовтэ үгэ үгтэбэ.

—Эдир армеецүүд! Хүндэтэ нүхэд! Уласхоорондын байдалай бүри шахардуу болоһон, дайнай аюулай байһан мүнөөнэй сагта В. И. Ленинэй «сэрэгэй хэрэгтэ үнэхөөр һураха» гэһэн захяа заабари онсо удха шанартай болоһон. Энээнтэй хамта эдир залуу үетэниие патриотическаар хүмүүжүүлгын зүйл болохо сэрэгэй-спортивна «Орленок» наадан ай удхань улам дээшэлнэ. Мүнөө Афганистанда республикымнай олон хүбүүд интернациональна уялгаа эрхим һайнаар дүүргэжэ байнхай. Тусхайлһан, Бэшүүрһээ сержант Болотов, Баргажанһаа сержант Нурбаев, Хурамхаанһаа рядовой Данзанов, Хориһоо сержант Цыцерунов болон бусад сэрэгэй албые магтаалтайгаар хэжэ байнхай. Тэдэнэй олонхинь ордени, медальнуудаар шагнагданхай.

Һүүлээрнь дайнай ветерануудай республиканска соведэй зүгһөө дайнай болон ажалай ветеран Доржи Дыльковичи Зубаев үгэ хэлэбэ. Талмай дээрэ горнын хонгёо дуунай зэдэлхэдэ, шухала мэдээсэл дуулгахань гэдэ, сугларагшад бүхы анхарал трибуна тээшэ шэглүүлбэ. Комсомолшуудай республиканска «сэрэгэй-спортивна «Орлёнок» түгэсхэлэй VI наадан ай главна командалагша В. А. Янушкевичэй захиралта» гэжэ, наадан ай дүрим тухай полкын командир Ткаченко дуулгаба.

Баяр ёһолол эдир армеецүүдэй парад-жагсаалаар дүүрэбэ. Шэнэ-Уоянай, Хориин эдир армеецүүд наадан ай главна командалагшын һайшаалда хүртэбэ.

ХУУШАН ТАНИЛ

Строевой хараһын эхилээд байхада, Железнодорожно районой 14-дэхи һургуулиинхидые хуушан танилаа обеорбобди. Тэдэнэр нёдондо үнгэрэгдэһэн пионернүүдэй Бүхэсоюзна сэрэгэй-спортивна «Зарница-83» гэжэ наадан да илагша болоһон габьяатай. Далайн үнгэтэй адли номин сэнхир үнгэтэй формотой командир Саша Гинеев даадаг отделение шадамар бэрхээр командалаба. Забхарлалгын үедэ тус отделениин комиссар Оля Донскаятай уулзажа хөөрэлдэбэбди.

Нёдондо Днепропетровск хотодо үнгэргэгдэһэн Бүхэсоюзна түгэсхэлэй «Зарница-83» гэжэ наадан да хабаадажа, 94 команда сооһоо 6-дахи һуури эзэлһэн юм. Ороноймоо пионернүүдэй хүсэтэй командануудай мүрысөөндэ, тэдэнэр ехэхэн һургуули гараһан байна. Мүнөө жэлдэ «Орленогой» наадан да мүн лэ һайнаар хабаадаха дуратайбди гэжэ Оля зоримгойгоор мэдүүлээ һэн.

САГААЛСА БУУДАЛГЫН УРДА ТЭЭ

Эдир армеецүүдэй мүрысөөн сагаалса буудалгаар эхилбэ. Түрүүшын ээлжээндэ Железнодорожно районой 16-дахи ГПТУ-гай һурагшадай буудажа байха үедэ Хориин районой эдир армеецүүдтэй хөөрэлдэбэбди.

— Строевой бэлэдхэл бидэнэй эгээн дуратай зүйл,— гэжэд, отделениин командир Дарима Цырмаева хөөрөөгөө эхилнэ. — Бэлэдхэлдэмнай военрук Дагба Цыжипович Дашицыренов ехэ туһа хүргөө. «Орлёнок» наадан ай республиканска түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадаха эрхэдэ хүртэхын түлөө районномнай 13 һургуулиин эдир армеецүүдэй мүрысөөн байна. Манай отделениинхид гансал үтын зайда урилдагаар хоёрдохи һуури эзэлжэ, бусад зүйлнүүдээр түрүүлээ, — гэжэ Дарима хөөрэнэ.

— Мүнөө эндэ ерэһэн эдир армеецүүдэй отделениинүүдэй командирнууд булта дааха бүүд, тэдэ хэн Даримые командираар табяа гэшэб?— гэжэ хориинхидоо һурабабди.

—Дарима командалхадаа бэрхэ...

— Дарима бидэн сооһоо тон эдэбхитэй хүмнай...

— Өөртөөшье, нүхэдтөөшье эрилтэ ехэтэйгээр хандажа шададаг... — гэһэн харюунуудые дуулабабди.

— Тэдэ таанад командиртаа яажа туһалдагбта?— гэжэ һураһамнай.

— Хэлэһэн үгэ соонь ябажа, бүхы юумэндэ туһалхые оролдодогбди, — гэжэ хүбүүд хэлээд, командир тээшээ шэртэн харанад.

— Танай һургуулида сэрэгэй-патриотическа ямар хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэдэг бэ? — гэһэн һүүлшынгээ асуудал табибабди.

— Һургуулидамнай дайнай ветерануудтай саг үргэлжэ уулзалганууд болодог... Мэргэлэн буудалгын кружок бии... Сэрэгэй албанһаа ерэһэн аха нүхэднай һонирхолтой хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэдэг... Сэрэгэй эхин бэлэдхэлэй хэшээлнүүдтэ дуратайбди..., гэлдэн хориинхид бээ бээе түрин хөөрэжэ үгэбэд.

— Эндэ онсо тэмдэглэмээр юумэн гэхэдэ, дайнай ветерануудтай болон сэрэгэй алба хаагшадтай тон ңүтын харилсаа холбоон байгуулагдахай,— гэжэ Д. Цырмаева нэхэдөо дэмжэбэ.— Хориноймнай һургуулиин дүүргэжэн, Благовещенскын танкова училищада һураһан аха дүү Олег болон Сергей Щербаковууд нэн бүрн «Зарница», «Орлёнок» наадануудай үедэ ехэхэн туһаламжа хүргэдэг, — гэжэ нэмэбэ.

Мүн лэ эндэ Түнхэнэй районой эдир армеецүүдэй отделениин командир Ким Галсановтай танилсабабди. Тэрэ отделени тухайдаа хөөрэхэдөө, гансал «4» ба «5» сэгнэлтэнүүдтэйгээр һурадаг Галя Очирова, бэрхэ барилдаашан, хоккеист Аркадий Сагалов тухай тиимэ дэлгэрэнгы бэшэрэлгэ һаа, сэдьхэлынь гараһан һайн һайхан үгэнүүдээр хэлээ һэн.

ДҮНГҮҮД ТУХАЙ

Дүрбэн үдэрэй туршада үргэлжэлһэн сэрэгэй-спортивна «Орлёнок» гэжэ наадан ай республиканска VI түгэсхэлэй наадан да Улаан-Үдын Железнодорожно районой 14-дэхи дунда һургуулиин эдир армеецүүдэй отделени нэгэдэхи һуури эзэлбэ. Тингэжэ тэдэнэр «Орлёногой» Бүхэсоюзна түгэсхэлэй наадан да хабаадаха эрхэдэ хүртэбэ. Хойто-Байгалай районой Шэнэ-Уоянай, Улаан-Үдын 32-дохи дунда һургуулиин отделениинүүд наадан ай хоёрдохи, гурбадахи һууринуудта гараба. Наадан да илаһан командануудта болон мүрысөөнэй зүйлнүүдтэ илагшадта «Орлёнок» наадан ай республиканска штабай дипломууд, грамотанууд болон дурасхаалта бэлэгүүд барюулагдаа.

Х. СОКТОЕВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Мэргэлэн буудалгын үедэ. Советскэ районой эдир армеецүүдэй отделени парад-жагсаалай үедэ.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

УЛАСХООРОНДЫН ШЭНЖЭЛЭ[Л]

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ХАРАА ШУГАМ[А]

Гурбан үдэрэй туршада — июниин 12-һоо 14 болотор Москвада СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай экономическа зүблөөн дээдэ тушаалтадай хэмжээндэ үнгэргэгдэбэ. Тэрэнэй амжалтатай хүдэлмэриин үрэ дүн болгогдон, СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай экономическа ба научно-техническэ талаар харилсан туһалалсалгые саашадань хүгжөөлгэ ба гүнзэгырүүлгын гол шэглэлнүүд тухай мэдүүлгэдэ, СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай «Эб найрамдалые аршалан хамгаалга ба уласхоорондын экономическа харилсаан» гэһэн Декларацида гар табигдаһан байна.

Программна энэ айхабтар шухала документ дотор аха дүү оронуудай ажахынуудые харилсан эрхилэлгын удаан болзорой хараа шэглэлнүүд тодорхойлогдожо, эб найрамдалые бэхижүүлгэ ба уласхоорондын шахардуу шанга байдалые һуларуулгада, бэеэ даанхай бүхы оронуудай, тэрэ тоодо мүн экономическа талаар харилсан туһалалсалгада зорюулагдаһан хараа шугам табигдаа. Зүблөөндэ хабаадагшад хамтын хүсэлэл оролдолгые тиимэ шэглэлтэйгээр ябуулха уряатайгаар социалис бүхы оронуудта, хүгжэжэ байһан гүрэнүүдтэ ба баруун оронуудта хандаһан байна. «Бидэнэр амгалан ёһоор ажаһуухын тулада үнэн сэхэ эрхэ байдал дурадханабди. Социализмда дайн огто хэрэггүй. Тэрэ өөрынгөө булюу һайн талые амгалан ёһоной мүрысөөндэ элирхэйлэн харуулжа шадаха» гэжэд КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ онсолон тэмдэглэһэн байха юм.

Энээнэй урда тээ дээдэ тушаалтадай хэмжээндэ болоһон экономическа зүблөөнһөө хойшо үнгэрһэн арбан табан жэлэй туршада социалис хани нүхэсэл тон ехэ үрэ дүнгүүдые туйлаһан гээшэ. Тэрэнэй промышленна үйлэдбэриин хэмжээн хоёр дахинаар дээшэлэнхэй. Энэл үе соо капиталис оронуудта хүдэлмэригүй хүнүүдэй тоо хоёр дахин олошоржо, аяар 35 шахуу миллиондо хүрөө. Промышленна үйлэдбэринь оройдхоноо дүрбэнэй гурбан хубиһаа зөө үлүүтэйхэнээр дээшэлээ.

Энэ хадаа СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай экономическа ба социальна хүгжэлтын капиталис оронуудай экономическа кризисһээ тад ондоо илгаатай байһаниие гэршэлэн харуулна. Капиталай оронуудта энергетическэ, түүхэй эдэй, эдеэ хоолой ба валютна кризисүүдһээ гадна уласхоорондын худалдаа наймаанда эм[...] алдагдана, Холбоото Штадуудай [...]нэ түлөөһые зорюута дээшэлүүл[...]һаа дэлхэйн эд бараанай дэ[...] дээрэ тогтууригүй байдал тохё[...]дана, уласхоорондын валютно-[...] харилсаанууд эбдэгдэнэ. Экон[...] гүн гүнзэгы кризисүүдһээ, с[...] политическэ ехэ хохидолнуудһа[...]лизмын гаража шадахагүй б[...] үшөө дахин элирхэйлэгдэнэ.

Энээнтэй хамта империализм[...] түрүүн США-гай гэмээр улас[...] шахардуу шанга байдал улам д[...] Зүришэлдөөтэ байдалые үргэдх[...]гэй хүсэнэй талаар булюу бай[...]лохо, ондоо гүрэнүүдэй дотоо[...]рэгүүдтэ хамаарха хараа шуга[...] талагдана. НАТО-гай зарим [...] американ ядерна ракетэнүүдэй тодхогдожо эхилһэнһээ хойшо [...]рондын шахардуу шанга байд[...] муудана, ядерна буу зэбсэгүүд[...] гаргалга аюул ехэтэй шэнэ шат[...]хой.

Империалистнуудай уласхооро[...]хардуу байдалые улам доройтуу[...] хараа шугамай урдаһаа үндэр[...]дай хэмжээндэ Москвада үнгэр[...] зүблөөндэ хабаадагшад ээрхэг[...] политикада эсэс табиха, ядерна[...] аюулые зайсуулха, арадуудай б[...]хай байдал ба эрхэ сүлөөе х[...] эб найрамдалай эрхэ байдалда [...] холбоогоо хүгжөөхэ гэһэн хүс[...]зэл табина.

Гүрэнүүд хоорондын харил[...] шэнэ түхэлэй ёһо гуримуудые[...] дээрэнь бэелүүлэн, социалис [...] үнэн зүб ба демократическа үнд[...] дээрэ уласхоорондын экономи[...]рилсаануудые шэнэдхэн хубилга[...]тэ хубитаяа яһала ехээр оруул[...]

Гэхэтэй хамта дэлхэйн полити[...] экономическа байдалай хайша[...] тохёолдожо байһанда СЭВ-эй оронууд хамаагүйгөөр ханданагү[...]нэй һайжаруулагдаха байһание[...] хүсэнэ. Москвада баталан абтаһа[...]раци дотор онсолон тэмдэгл[...] ёһоор, дэлхэйн эгээл түрүү һайн[...] байгуулалта боложо батажаһан с[...] хадаа өөрынгөө уг зорилгоор хү[...] тэнэй ерээдүйн түлөө тэмсэлдэ [...] харюусалгатайгаар хандана.

ЗАМБУУЛИНАЙ ДАЙДЫЕ ДАЙНДА ХЭРЭГЛЭХЭ[...]

Американ журналист Дж. Кингсбери-Смит гэгшын асуудалнуудта нүхэр К. У. Черненкын үгэһэн харюунууд хилын саагуур хүн зоной анхарал айхабтар ехээр татаба. Тиимэ байхань зүб ааб даа. Совет хүтэлбэрилэгшын үгэһэн харюунууд дотор тон шухала иимэ асуудал табигдана: замбуулинай дайдые дайнда хэрэглэхэ ябадалые яагаад зайсуулхаб. хүн түрэлтэнэй хуби заяанда туйлай ехэ аюул тохёолдуулжа боломо ушарые усадхаха шухала.

Замбуулинай дайдын амгалан зандаа байхын тулада Советскэ Союз ехэ хүсэлэл оролдолго гаргана гээд политическэ ба ниитын элитэ ажал ябуулагшад, политическэ байдал шэнжэлдэг олон хүнүүд онсолон тэмдэглэнэ. Спутнигуудые усадхаха буу зэбсэгүүдые замбуулинай дайдада гаргахагүй гэһэн уялга СССР үшөө нёдондо нэгэн талаһаа бэе дээрээ даажа абаһан байха юм. Советскэ Союзаар соносхогдоһон энэ шухала үүсхэл нүлөө ехэтэй байһан зандаа. Тиихэтээ хамта СССР энэ асуудалаар хэлсээ баталха ябадал туйлахын тулада бодото ёһоор хөөрэлдөө түргөөр хэжэ эхилхые Холбоото Штадуудта дурадхана.

Энэ асуудалай талаар совет дурадхалнуудай тодорхой, бүтэмжэтэй һайн байһан ушар дэлхэйн олониитэдэ ехээр нүлөөлжэ байна. Нүхэр К. У. Черненкын үгэһэн харюунууд илангаяа Холбоото Штадуудта хүн зоной анхарал айхабтар ехээр татаба. Иимэ ушар байдалда өөрын шалтагаан бии гээшэ.

Нэгэдэхеэр, «огторгойн одото дайнда» бэлдэжэ эхилхэ гэһэн Рейганэй захиргаанай абаһан шиидхэбэриһээ «замбуулинай дайдаһаа аюулай тохёолдохо» асуудалай эшэ үндэһэтэй байһаниинь бүгэдэндэ мэдээжэ. Ондоогоор хэлэбэл, замбуулинай дайнда буу зэбсэгүүдые гаргажа, буу зэбсэг ехээр бүтээлгые улам саашань үргэдхэхэ болоно.

Хоёрдохёор, ООН-ой Генеральна Ассамблейн һүүлэй үедэ болоһон сесси дээрэ бүхы гүрэнүүдэй диилэнхи олониинь замбуулинай дайдада ба тэндэһээ газар тээшэ хүсэ хэрэглэхэ ябадалые хорихо тушаа договор баталха тухай совет дурадхалай түлөө дуугаа үгэһэн байна. Энэ дурадхалда эсэргүү байһанаа гансахан лэ США-гай правительство мэдүүлээ.

Гурбадахяар, Вашингтоной милитарис энэ хараа шугамһаа американ олониитын һанаагаа зобохонь зүб, Холбоото Штадуудта нилээд удаан сагай туршада яһала эдэбхитэйгээр зүбшэн хэлсэгдэжэ байһан асуудалнууд нүхэр К. У. Черненкын үгэһэн харюунууд дотор заагдана. Тэдэ асуудалнуудаар Рейганэй захиргаанай баримталдаг хараа бодол США-гай ниитэ-политическэ ажал ябуулагшадай дунда, мүн конгресстэшье эрид шууд шүүмжэлэгдэдэг байха юм.

Эдэ бүгэдэһөө уламжалан, Рейганэй захиргаан шүүмжэлэлһээ бэеэ аршалха байдалда орохо баатай болоно. Сагаан байшангай ба гүрэнэй департаментын[...]та түлөөлэгшэд корреспондентнүү[...] толхы шэглэлтэй асуудалнуудта [...] хадаа элдэб арга мэхэ бэдэрнэ, тэдэнэй ямаршье һанаашалгануу[...] үнэн байдалые далдалжа шадаха[...]ганэй захиргаан хөөрэлдөө хэхэ[...]на. Имагтал энэ хараа бодолые [...]лэн, Сагаан байшанда ерэһэн кор[...]дентнүүдэй нэгэн хажуу тээгү[...] хайдаһан бэшэ, харин нюдэ сэг[...] иимэ асуудал табяа: «зохилдохо[...]һон иимэ ушаралай шалтагааниин[...] барилан үгэхэ аргагүй гээшэ гү, С[...] хөөрэлдөө хэхэ хүсэлтэйб, тэрэниие [...]хэ хүсэлтэйб гэжэ байжа президе[...]лэй үедэ хэдэн дахин хэлээ. Т[...] неделиин туршада Соведүүдэй хө[...]хэхэ тухай хоёр дурадхал оруул[...]хадань, бидэ тэдэнииень буру[...] байнабди. Ягаашье һаа, тэдэ хоёр[...]халдань бидэнэр бүтэмжэгүй хара[...] баримталнабди. Ойлгогдожо [...] ёһоор, хөөрэлдөө эхилхэ арга бо[...] үгтэжэ байхада бидэнэр тэрэнии[...]лэхээр бэлэн бэшэбди».

Сагаан байшангай урагшагүй, бүт[...] хараа бодол конгресс дээрэ шүү[...]дэнэ, буруушаагдана. Иимэ ба[...] хэтэржэ ерэхэдээ түлөөлэгшэдэ[...] ба сенат замбуулинай дайдада бу[...] гаргалгые хорихо тухай хэлсээ б[...] захиргаанайнгаа бэлэн бэшэ һаа[...] гуудые усадхаха зэбсэгүүдые Пе[...] туршалгада мүнгэ зөөри һомолхо[...] резолюци абаһан байха юм. Демо[...]дай, мүн республиканецуудайшье [...] баталан абтаһан энэ шиидхэбэри[...] барилха зуураа, демократическа национальна комитедэй түрүүлэгш[...]натт гэгшэ замбуулинай дайдаһаа [...] ябадалда бэлдэхэ Рейганэй хара[...] США-гай өөһэдынь аюулгүй [...] улам муудхаана, ядерна дайнай[...] арга боломжые эрид дээшэлүүл[...] мэдүүлээ. Американецуудай олон[...] зүбшөөл абангүйгөөр президент[...]линай дайдые дайнда хэрэглэ[...] өөрынгөө аюулта хүсэл эрмэлз[...] дото дээрэнь бэелүүлжэ эхилээ г[...] онсолон тэмдэглээ.

Уласхоорондын үргэн олониит[...] К. У. Черненкын үгэһэн харюуну[...] тайлбарилагдаһан совет эдэбхи[...]нүүдые һайшаан дэмжэхэ зуураа, доогүй байһан дээрээ замбуулин[...]дые амгалан зандань үлөөхэ асууд[...] хэхэ эрилтэ табина. США-гай эсэргүү демонстрацинуудта хаб[...] «огторгойн үндэрһөө дай хэжэ[...]жогүй, балмад муухай энэ түсэбһ[...]ха эрилтэ табина. Жэшээнь, Сан[...]скада болоһон манифестацида х[...]шад «замбуулинай дайдые дайнд[...]лэжэ болохогүй» гэһэн бэшэлгэтэй[...] нуудые абажа ябаһан байха юм.

Г. ШИШ[...]

ХИЛЫН СААНАҺАА

ТАСС • АПН

АМГАЛАН БАЙДАЛАЙ, ШАХАРДУУ БАЙДАЛ ҺУЛАРУУЛГЫН АША ТУҺАДА

Шахардуу байдал һуларуулгын, буу зэбсэгүүдые хурyаалгын ба эб найрамдалай аша туһада Советскэ Союз сэрэгэй хүсэнүүдэй зүришэлдөөе һуларуулха, хүсэ хэрэглэлгые болюулха, үнэн сэхэ хөөрэлдөөнүүдые хэхэ, хүн түрэлтэнэй ерээдүйн дулдыдадаг асуудалнуудые шиидхэхын тула таарамжатай һайн онол аргануудые бэдэрхэ тухай үгэеэ ойлгосохые дурадхана. «Правда» газетын асуудалнуудта, американ журналист Дж. Кингсбери-Смидэй асуудалнуудта нүхэр К. У. Черненкын үгэһэн харюунууд гадаадын оронуудай политическэ ба ниитын элитэ мэдээжэ ажал ябуулагшадай, олониитэдэ мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүдэй анхарал ехээр татана.

Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлаха ба уласхоорондын бусад шухала асуудалнуудаар хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэ шухала байһан тухай К. У. Черненко мэдүүлгэнүүдые хэбэ гэжэ Болгариин **«Работническо дело»** газетэ тэмдэглэнэ.

Хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэ талаар баруунай оронуудай Советскэ Союзда хандаһан уряанууд бодото дээрээ юугээршье батадхагданагүй гэжэ совет хүтэлбэрилэгшэ «Правда» газетын асуудалнуудта харюусахадаа мэдүүлээ. Баруун Европын хэдэн оронуудай газар дайдые американ шэнэ ракетэнүүдэй тодхон табилгын талмай болгоһоноо далдалан нюухын тула хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэ тухай наахануур хэлэнэ бшуу. Советскэ Союз болон тэрэнэй союзнигууд тээшэ шэглүүлэгдэһэн американ ядерна шэнэ ракетэнүүдые тараан тодхожо байһан аад, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэ тухай уряа гаргаха гээшэ политическэ билдагууша хуурмаг ябадал болоно. Хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэ хэрэгтэй гэжэ Советскэ Союз мэдүүлнэ. Зүгөөр хөөрэлдөөнүүд үнэн сэхэ, бүтэмжэтэй һайн байха ёһотой. Эб найрамдалай хуби заяанай түлөө харюусалгаяа бодото хэрэгүүдээрээ баталха, хүсэ хэрэглэхэ гэһэн политикын ямаршье аша туһагүй байһые мэдэрхэ, али алиндань ашатай туһатай шиидхэбэринүүдэй үндэһэ һуури дээрэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ уряатайгаар Советскэ Союз США-да, тэдэнэй союзнигуудта хандана.

«Долоон ороной» һаяхан болоһон зүблөөндэ хабаадагшад шахардуу байдалые һуларуулгада, буу зэбсэгүүдые хурyаалгада, эб найрамдалда зүрюу харша тогтоолнуудые абаһан байна гэжэ К. У. Черненко тэмдэглээ гээд Чехословакиин **«Руде право»** газетэ бэшэнэ. Американ ракетэнүүдые Баруун Европодо тараан тодхохо гэһэн ябуулга хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлэгдэжэ байна. Тингэжэ хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэ арга боломжо улам ахир тулюур боложо байна, ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалга үргэдхэгдэнэ. Хэнэйшье аша туһада хохидол ушаруулхагүйгөөр ядерна буу зэбсэгүүдые хорооhо тухай дурадхалнуудые Советскэ Союз оруулһан байгаа. Эдэ бүхы асуудалнуудые бүтэмжэтэй һайнаар зүбшэн хэлсэхые Советскэ Союз оролдоно. Бусад гүрэнүүдые, арадуудые зонхилхо, хашаха харшалха, алаха хюдаха гэһэн США-гай политикые Советскэ Союз эрид буруушаана.

«Правда» газетэдэ нүхэр К. У. Черненкын үгэһэн харюунууд политическэ ехэ удха шанартай документ болоно гэжэ **Монголой радио** батална. Эб найрамдалай, уласхоорондын түгшүүрилые һуларуулгын хэрэгтэ Советскэ Союзай хэлбэришэгүй үнэн сэхэ байһые эдэ харюунууд дахинаа батална. Мүнөө үеын гол шухала асуудалнуудаар баруунай оронуудтай үнэн сэхэ, бүтэмжэтэй һайн хөөрэлдөөнүүдые хэхээр, ядерна буу зэбсэгүүдые ехээр хорооhо талаар хөөрэлдөө хэхээр Совет ороной бэлэн байһан тухайда К. У. Черненко мэдүүлбэ. Советскэ Союзай оруулһан үргэн олон дурадхалнуудые бэелүүлгэ дэлхэй дээрэхи гол шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ, сэрэгэй хёморoo зүришэлдөөе һуларуулгада уласхоорондын ажабайдалһаа хүсэ хэрэглэлгые, хүсөөр заналгые зайсуулгада туһалха байна.

США-гай **«Нью-Йорк таймс»**, **«Вашингтон пост»** газетэнүүд, США-гай демократическа партиин национальна комитедэй түрүүлэгшэ **Ч. Манатт**, сенадта республиканска олонхиие хүтэлбэрилэгшэ **Г. Бейкер**, гадаадын хэрэгүүдэй талаар сенадай комиссиин түрүүлэгшэ **Ч. Перси**, Англиин **«Гардиан»** газетэ, ФРГ-гэй ниитын ба политическэ мэдээжэ ажал ябуулагша, бундестагай депутат **Г. Бастиан**, Сириин **Сана** гэжэ информационно агентство К. У. Черненкын үгэһэн харюунуудые дэлгэрэнгыгээр шэнжэлэн тайлбарилба.

ХЕЛЬСИНКИ. 1982 ондо Израилиин булимтаран эзэмдэһэн ороной нютагуудта ливан арадай хүндэ хүшэр байдалтай байһандань, эб найрамдалай ба демократиин хүсэнүүд һанаагаа зобожо байһанаа мэдүүлнэ. Булимтаралгада эсэргүү ливан арадай тэмсэлэй улам үргэдхэдэнь, Израиль хашалта харшалалтануудые, хардалга гүрдэлгэнүүдые хэнэ, хүнүүдые алана, хюдана, Ливанай экономико унагааха һэдэ[...] гаргана. Ливанай арадтай уласхоорондын һаналаа нэгэдэлгын үдэртэй дашарамдуулан, Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй эндэ толилогдоһон хандалга дотор энээн тухай хэлэгдэнэ.

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ БҮХЭДЭЛХЭЙН СОВЕДЭЙ ХАНДАЛГА

Ливан арадай сүлөөтэ ба бэеэ даaһан байдалда аюул тохёолдуулһан, булимтаран эзэмдэгдэһэн газар нютагуудта түбхинэн һуурижаха зорилго урдаа табиһан Тель-Авивай гэмтэ ябуулгануудые документ соо эрид буруушаана.

Бэеэ даaһан байдалаа сахин хамгаалдаг ливан арадай тэмсэлтэй һаналаа нэгэдэлгээ бэхижүүлхын түлөө Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Совет мэдүүлбэ.

КНР-ЭЙ ОБОРОНЫН МИНИСТР ВАШИНГТОНДО

ВАШИНГТОН. Пентагоной түлөөлэгшын мэдүүлгэдэ үндэһэлэн, АП агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, КНР-эй оборонын министр Чжан Айпин США-гай оборонын министр К. Уайнбергертэй, Вашингтоной захиргаанай бусад түлөөлэгшэдтэй эндэ хөөрэлдэһэн байгаа. Американ буу зэбсэг болон сэрэгэй технологи Хитадта худалдаха тухай «гол түлэб» үгэеэ ойлсобо.

Юрэдөөл, «ХОК» түхэлэй зенитнэ ракетэнүүд, танк буудаха «ТОУ» гэжэ жолоодогдог ракетэнүүд, мүн мүнөөнэй зарим түхэлэй буу зэбсэгүүдые бүтээлгын технологи Хитадта худалдагдаха гэжэ агентство тэмдэглэнэ. Саашадаа Хитад американ лицензинүүдээр ТОУ түхэлэй ракетэнүүдые бүтээдэг болохоор хараалагдана гэжэ «Вашингтон пост» газетэ бэшэнэ. Энэ үгэеэ ойлголсолго хоёр ороной хоорондохи харилсаанай бүхы түүхэдэ «США-гай ба КНР-эй хоорондохи сэрэгэй асуудалаар холбоо барисаанайнь эгээл һайжаржа байһые элирхэйлэн гэршэлнэ».

Вашингтондо гурбан үдэр соо хөөрэлдөөнүүдые хэһэнэйнгээ һүүлээр Чжан Айпин орон соогуур ябахаяа гараба. Тэрэ США-гай хуурай газарай, далайн-сэрэгэй ба агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдэй ехэ ехэ объектнүүдтэ, мүн Пентагоной ехэ ехэ подрядчигуудай заводто хүрэхэ байна.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Бригадада— хамтын подряд»— түрүү бэшэг. БАМ: хүнүүд ба ажал хэрэгүүд. «Хэниинь хэншье гэшэгүй» —Н. Федотовой, Н. Ефимовэй фото-мэдээсэл. «Үүсхэл гаргагшад хэлэһэн үгээ мартажархёо»—«Правда Бурятии» газетын, арадай хинагшадай шалгалтын материал. «СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указууд. Ленинскэ болон Гүрэнэй шангуудай Гүрэнэй комитедһээ», «Москвада ерэбэ» —ТАСС-ай мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи, гурбадахи хуудаһануудта. «Аха дүү арадуудай ниитэ нэгэ бүлэ соо» —Россиин гүрэнэй бүридэлдэ Буряад ороной һайн дураараа ороһоор 325 жэлэй ойе угтуулан, ниитэ нэгэ полит-үдэртэ зорюулагдаһан тусхай материалнууд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Нютаг нютагай һонин. Уласхоорондын шэнжэлэл. Хилын саанаһаа абтаһан тобшо мэдээсэлнүүд. Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—«Время». 9.40 —Үглөөнэй гимнастика. 9.55 —Футболой шэнжэлэл. 10.25 — «Верховина» дуулана, хатарна. 11.10 — Бидэнэртэй хамта, бидэнэр шэнгеэр, бидэнэрһээ үлүүгээр хэ. 12.10— «Жизнь Берлиоза» — 6 серитэй уран һайханай фильм. 4-дэхи сери. 13.00—Шэнэ һонин. (13.05 хүрэтэр). 15.15— Шэнэ һонин. 15.35—Баримтата фильм. 16.00 — «Үхибүүдтэ ангуудай гүлгэд тухай». 16.30 — «Бултанда зорюулагдаһан стадион». 17.00 — «Барилга ба архитектура» — киножурнал. 17.10 — Л. Леонов. «Нашествие». 17.50 — Һурагшад СССР-эй арадай багшa Г. А. Ивановатай уулзаха. 18.25— Концерт.

Улаан-Үдэ. 18.45—«Байгал» — нютагуудай һонин. 18.55— «Партиин шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн». 19.25 — «Байгал» —мэдээсэлэй программа.

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.00 — Ветерануудай захилаар концерт. 20.35 — «Эрдэм ухаан ба ажабайдал». 21.05 — «Жизнь Берлиоза» — 6 серитэй уран һайханай фильм. 5-дахи сери. 22.00— «Время». 22.35 — Союзнуудай байшангай Колонно залһаа искусствын уран бэлигтэнэй концерт. 00.15 — «Мүнөөдэо —түби дэлхэй дээрэ».

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.20 — Баримтата фильм. 9.30 — «Сегодня или никогда» — уран һайханай фильм. 10.55 — А. Гринэй ажаябадал ба номууд. 11.45 — «Һурагшадта хилээмэн тухай». 12.30— Француз хэлэн. 13.00 — «Мустанг—иноходец» — үхибүүдтэ фильм. 14.10— Шатараар дэлхэйн чемпион А. Карповтай уулзалга. 14.50 — «Ород хэлэн». 15.20 — «Эсэгэ ороной хүбүүн». 15.50 — «Эб найрамдал ба залуушуул». 16.25 — Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 17.55 [...] дэлгэрүүлгын филь[...]

Москва. 18.45 — [...]раа шэглэл». 19.3[...]дай аялга дуунууд[...]

Улаан-Үдэ. 19.45 [...]айлшад». 20.20 [...]ороной гар бэлэг[...]

Москва. 21.00 — [...]нойрсогты, багашу[...] — «Т. Г. Шевченк[...] 21.50 — Баримтат[...] 22.00 — «Время»[...] «Вальс» — уран [...] фильм.

Редакторай о[...] П. Н. НИМ[...]

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД, ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23. редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-03529. Заказ № 140. Индекс 04649.